

“You dwellers in the city cannot enter into the feelings of the hunter”

Kreivi Dracula ihmisen ylittävänä toimijana: posthumanistinen ja diffraktiivinen luenta

Bram Stokerin *Draculasta* (1897)

Nienna Lagus

Maisterintutkielma

Kirjallisuus

Musiikin, taiteen

ja kulttuurin tutkimuksen

laitos

Jyväskylän yliopisto

Kevät 2023

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen	Laitos Musiikin, taiteen ja kulttuurintutkimuksen laitos
Tekijä Nienna Lagus	
Työn nimi <i>"You dwellers in the city cannot enter into the feelings of the hunter"</i> Kreivi Dracula ihmisen ylittävänä toimijana: posthumanistinen ja diffraktiivinen luenta Bram Stokerin <i>Draculasta</i> (1897)	
Oppiaine Kirjallisuus	Työn laji Maisterintutkielma
Aika Toukokuu 2023	Sivumäärä 45
<p>Tiivistelmä</p> <p>Tässä tutkielmassa käsitellään Bram Stokerin romaanin <i>Dracula</i> (1897) vampyyrikreivi Draculaa posthumanistisen kulttuurin- ja kirjallisuudentutkimuksen keinoin. Tutkielman tavoitteena on tutkia, kuinka kreivi Draculaa voi lukea posthumanistisena hahmona. Posthumanistinen ajattelutapa pyrkii ottamaan huomioon maailman muutkin toimijat kuin pelkän ihmisen ja purkamaan ihmiskeskeistä ajattelua ja filosofiaa.</p> <p>Analyysin menetelmänä käytän Donna Harawayn <i>diffraktiivista luentatapaa</i> sekä analyysin tukena laajemmin posthumanismiin liittyviä <i>ihmisen ylittävän</i>, <i>zoomorfismin</i> ja <i>lajismin</i> käsitteitä. Tavoitteena on tutkia Draculan hahmoa näiden käsitteiden ristivedossa ja tarkastella näiden yhdistelmien tuottamia uusia ja yllättäviäkin lopputuloksia. Näiden pohjalta voi muodostaa luennan, jossa Draculan hahmo kyseenalaistaa ihmislajin ennalta oletetun vallan.</p> <p>Kreivi Dracula vertautuu tutkielman posthumanistisen ja diffraktiivisen luennan näkökulmasta nykyisten länsimaisten ihmisen toimintaan, esimerkiksi lihansyönttiin ja muiden ei-ihmisolentojen pitämiseen hyödykkeinä. Posthumanistisesti ja diffraktiivisesti luettuna Draculan hahmo ja vampyyrius haastavat ihmiskeskeistä maailmankuvaa ja voivat nostaa esiin ajatuksia siitä, miten ihmisen paikka maailmassa muotoutuu ja kenen ehdoin. Täten myös kirjallisuushistoriallisesti vanhaa teosta voidaan lukea esimerkkinä siitä, miten kestänyt nykyinen toimintamme lajina on.</p>	
Asiasanat: diffraktiivinen luenta, posthumanismi, posthumanistinen kirjallisuudentutkimus, ihmisen ylittävä, lajismi	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto	

Sisällys

I	Aluksi	4
	1. Johdanto	4
	2. Teoriat ja menetelmät	7
II	Vampyyri	12
	1. Dracula ja zoomorfismi	12
	2. Lajismi <i>Draculassa</i>	19
III	Vampyyrin varjo	25
	1. Dracula ihmisen ylittävänä olentona: A	25
	2. Dracula ihmisen ylittävänä olentona: B	30
IV	Vampyyrin valtapiiri	35
	1. Dracula ja transhumanismi	35
	2. Dracula ja antroposeeni	39
V	Lopuksi	41
VI	Lähteet	43

I Aluksi

1. Johdanto

Tässä tutkielmassa käsittelen Bram Stokerin romaanin *Dracula* (1897) vampyyrikreivi Draculaa posthumanistisen kulttuurin- ja kirjallisuudentutkimuksen keinoin. Työn tavoitteena on tarkastella, kuinka kreivi Draculaa voi lukea posthumanistisena hahmona. Posthumanistinen ajattelutapa pyrkii ottamaan huomioon maailman muutkin toimijat kuin pelkän ihmisen ja purkamaan ihmiskeskeistä ajattelua ja filosofiaa (esim. Lummaa & Rojola, 2014 ja Karkulehto ym., 2019). Maailman muuttuessa yhä nopeammin ihmisten toiminnan vaikutuksesta kriittiset kysymykset koskien ajattelumme ihmiskeskeisyyttä ja länsimaisen maailmankuvan kohtaamia haasteita ovat tärkeitä. Esimerkkeiksi näistä kysymyksistä voi nostaa muun muassa teollisen ruuantuotannon ja ilmastonmuutoksen. Posthumanistisella luennalla pyrin nostamaan näitä esiin ja tarkastelemaan, miten ne esiintyvät *Draculan* maailmassa.

Posthumanismi ja varsinkin diffraktiivinen luenta, jonka esittelen tarkemmin seuraavassa luvussa, ovat uusia tutkimussuuntauksia, ja niiden hyödyntäminen kaunokirjallisuuden tutkimukseen on vielä alkutaipaleella. Täten muuten jo hyvin paljon tutkittua *Draculaa* ei ole analysoitu vielä niiden näkökulmasta. Koen, että goottilaisen kirjallisuuden lempilapsella *Draculalla* on edelleen paljon annettavaa esimerkiksi juuri posthumanistiselle lukijalle. Jos oletetaan, että *Draculan* hahmo kyseenalaistaa ihmisen paikkaa maailmassa, tämä on tärkeää myös nykymaailman ja posthumanistisen luennan valossa. Näin *Draculan* hahmon avulla voi tutkia sitä, miten ihmisen paikka lajina määräytyy ja kenen ehdoin tämä tapahtuu. Diffraktiivisella luennalla on mahdollista tutkia *Draculan* hahmoa juuri tästä näkökulmasta, ja pohjaan analyysin myös *zoomorfismin*, *ihmisen ylittävän* ja *lajismin* käsitteisiin. Nämä käsitteet esittelen tarkemmin yhdessä diffraktion ja diffraktiivisen luennan kanssa seuraavassa alaluvussa.

Dracula on noin 120 vuotta vanha teos, mutta se on edelleen suosittu ja klassikon asemassa erityisesti goottilaisessa kauhukirjallisuudessa (esim. Simpson-Housley & Davison, 1997 ja Beresford, 2009). *Draculan* juoni on suhteellisen yksinkertainen, ja koko teos on esitetty kronologisesti päiväkirja- ja kirjeromaanin muodossa. Teoksessa keskustelevat kirjein ja päiväkirjamerkinnoin kaikki kirjan ihmispäähenkilöt. Dracula itse ei saa kuuluviin omaa ääntänsä, vaan hänen puheensa esitetään muiden tekeminä muistiinpanoina. Teoksen alussa englantilainen Jonathan Harker matkustaa Draculan linnaan Unkariin sopimaan tämän tulevista liikeasioista Lontoossa. Linnassa käy ilmi, että Dracula on vampyyri, ja hän vangitsee Jonathanin, joka onnistuu kuitenkin pakenemaan. Tämän jälkeen Dracula matkustaa laivalla Whitbyn kylään Englantiin, jossa Jonathanin tuleva vaimo Mina Murray ja tämä ystävä Lucy Westenra ovat sattumalta lomailemassa.

Whitbyssa ja myöhemmin Lontoossa Minan ja Lucyn palattua koteihinsa Dracula puree Lucya useasti. Tämän seurauksena Lucy kuolee ihmisenä ja muuttuu vampyyriksi. Lucyn ollessa vielä elossa ja kärsiessä vakavasta verenhukasta hänen luokseen kutsutaan hollantilainen epätavallisten sairauksien tuntija professori van Helsing. Vampyyreja ja yliluonnollista tutkinut van Helsing ymmärtää Lucyn muuttuneen vampyyriksi ja tuhoaa Lucyn tämän entisten kosijoiden ja ystävien kanssa. Nämä ovat mielisairaalan johtaja tohtori Seward, amerikkalainen Quincey Morris ja Arthur Holmwood. Tämän jälkeen van Helsing joukkoineen alkaa selvittää, kuka muutti Lucyn vampyyriksi ja milloin. Mina Murray, joka on mennyt naimisiin Jonathanin kanssa tämän palattua Unkarista, ymmärtää miehensä päiväkirjan perusteella, että Dracula on Lontoossa. Mina antaa päiväkirjasta kopion van Helsingille ja kolmelle muulle miehelle, minkä jälkeen he päättävät tappaa Draculan, jotta maailmaan ei tulisi lisää vampyyreja. He alkavat ajaa Draculaa takaa ja päätyvät lopulta takaisin Unkariin Draculan paettua sinne. Dracula onnistuu kuitenkin puremaan Minaa, jolloin tämä alkaa muuttua asteittain vampyyriksi. Lopulta Jonathan, Mina, van Helsing, tohtori Seward, Quincey Morris ja Arthur Holmwood saavat Draculan tuhottua. Mina muuttuu takaisin ihmiseksi ja palaa normaaliin elämään muiden ihmishahmojen kanssa.

Vampyyreja on tutkittu kirjallisuudessa ja laajemmin kulttuurintutkimuksessa hyvin paljon ja useista näkökulmista 1980-luvulta lähtien. Esimerkiksi tärkeimpiä tutkimuksia vampyyreista ovat Carol Senfin "*The vampire in nineteenth-century English literature*" (1988) ja Laurence Rickelsin "*The Vampire Lectures*" vuodelta 1999 ja myöhemmin Matthew Beresfordin "*From demons to Dracula: The creation of the modern vampire myth*" vuodelta

2008. Varsinkin seksuaalisuus ja kristinuskon merkitys vampyyrikirjallisuudessa ovat olleet erittäin suosittuja tutkimusaiheita 2000-luvun jälkeen (esim. Nelson, 2009). Kulttuurintutkimuksen alueella on myös tutkittu paljon sitä, mikä ylipäättään vampyyreissa ja vampyyrikirjallisuudessa viehättää (esim. Hallab, 2009). *Draculaa* on myös tutkittu maahanmuuttajanäkökulmasta siten, kuinka Dracula edustaa ei-länsimaista ihmistä ja eräänlaista kuviteltua terrorismin uhkaa (esim. Crawford, 2013). Vampyyreita on tutkittu 2000-luvulla paljon myös queer-tutkimuksen ja feministisen luennan linssin läpi (esim. Thomas, 2012). Oma aikaisempi kandidaatintutkielmani (Lagus, 2020) sijoittuu tälle feministiselle ja queer-tutkimuksen alueelle. Tutkin kandidaatintutkielmassani sitä, kuinka *Draculan* hahmot Mina Murray ja Lucy Westenra saavat ajoittain feministisiä ja queereja sävyjä muuttuessaan vampyyriksi joko kokonaan tai osittain. Näiden naishahmojen käytös muuttuu esimerkiksi maskuliinisempaan suuntaan tai lakkaa noudattamasta viktoriaanisen ajan hienon naisen tiukkaa pukeutumis- ja käytöskoodistoa. Toisaalta vampyyrinaista uhkaavat myös eri asiat kuin ihmisnaista, ja yksi näistä uhista on seksuaalissävytteinen tapetuksi tuleminen.

Käsittelen tutkielmani ensimmäisessä analyysiluvussa ensin *Draculan zoomorfismia* ja *lajismia* teoksen maailmassa. Tämän jälkeen toisessa luvussa siirryn *ihmisen ylittävän* käsitteeseen, ja tämä luku on jaettu kahteen alalukuun, joista molemmat käsittelevät *Draculan* ihmisen ylittäviä ominaisuuksia ja toimintatapoja. Kolmannessa luvussa pohdin sitä, miten Dracula fiktiivisen vampyyrien lajin edustajana sopeutuu ja toimii ihmisten hallitsemassa maailmassa ja minkälaisia mahdollisia posthumanistisia risteyskohtia tästä seuraa.

Viimeisessä analyysiluvussa tarkastelen *Draculan* hahmon avulla laajemmin sitä, miten *Dracula* voisi toimia eräänlaisena nykylukijoiden muistutuksena siitä, että maailmassa on ihmisten lisäksi paljon muitakin lajeja ja olentoja, jotka tarvitsevat tilaa ja ravintoa. Törmäytän siis vampirismin antroposeenin käsitteen kanssa. Antroposeeni tarkoittaa geologista aikakautta, jona ihminen lajina on muuttanut maailmaa perusteellisesti, ja tämä tulee esiin esimerkiksi ilmaston lämpenemisenä tai eliölajien massasukupuuttona (esim. Kokkonen, 2014, 179). Tämä aikakausi tuo esiin uusia haasteita etenkin humanistisille tieteille, koska ihmiskeskeinen maailmankuva on tavallaan mullistumassa antroposeenin takia. Antroposeeni vaatii meitä ihmisiä miettimään suhdettamme muuhun elolliseen uudelleen, jolloin myös kulttuurintutkimuksen on otettava tämä huomioon (Kokkonen, 2014, 179), ja meidän on tavoiteltava uutta, ihmiskeskeisyyttä purkavaa ja yhteisen tilan jakamista peräänkuuluttavaa tutkimustapaa, joka lisää siihen muutkin olennot huomioon ottavia

kerroksia. Braidotti ja Åsberg (2018, 2) tiivistävät tämän uudenlaisen tutkimuksen näin: “It is high time for versatile research practices that can account for such a human and more-than-human situation, a kind of perfect storm of intermingled human and nonhuman forces.”

2. Teoriat ja menetelmät

Tutkielmani pohjana käytän kirjallisuudentutkimuksen lähilukua valitsemalla lainauksiin eräänlaisia avainkohtia ja analysoimalla niitä. Lähiluku on samalla tässä tutkielmassa myös diffraktiivista luentaa, jolloin lähilukuun valitaan diffraktiivisia häiriötä aiheuttavia katkelmia. Käytän luentani apuna posthumanistisen tutkimuksen alueelta erityisesti käsitteitä *ihmisen ylittävä* (*more-than-human*), *zoomorfismi* ja *lajismi* (*speciesism*), koska nämä kuvaavat hyvin Draculan toimintatapoja ja olemusta. Käsitteet määrittelen myöhemmin tässä alaluvussa siten, että aloitan lajismista ja sitten määrittelen diffraktion, ihmisen ylittävän ja lopuksi zoomorfismin.

Maailmankuvaa, jossa muuta lajia olevilla olennoilla nähdään olevan vain jokin välineellinen arvo, kutsutaan lajistiseksi (*speciecism*), mikä on toislajisten sortoa (esim. Hyttinen & Lummaa 2020, 20). Sana on johdettu laji-sanasta (*species*), samoin kuin esimerkiksi seksismi on johdettu (biologisesta) sukupuolesta käytetystä sanasta *sex*. Hyttinen & Lummaa määrittelevät lajismia näin:

Lajismia on aina joidenkin ihmisten käytettävissä joitakin toisia vastaan, ja sillä voidaan myös oikeuttaa väkivaltaa toisia vastaan, olivatpa nämä sitten mitä lajia, sukupuolta, rotua tai luokkaa tahansa.

(Hyttinen & Lummaa, 2020, 20)

Diffraktiivisessa luennassani käytän diffraktion käsitettä, joka on alun perin peräisin fysiikasta ja jonka käyttöä esimerkiksi Donna Haraway on soveltanut kulttuurintutkimuksen alueella (esim. Haraway, 2005). Diffraktiivinen luenta on siitä hyödyllinen, että se tavallaan tiivistää kaikki muut käsitteet yhdeksi, isommaksi "tavaksi" lukea. Ihmisen ylittävän käsite, toimijaverkkoteoria, lajismi ja diffraktiivisuus ovat posthumanistisen kirjallisuudentutkimuksen eräänlaisia avainkäsitteitä (esim. Lummaa & Rojola, 2014). Käytän myös zoomorfismin käsitettä, joka kuvaa tilannetta, jossa esimerkiksi eläimen ominaisuudet sekoittuvat ihmisen ominaisuuksiin niin, että lajirajat jollain tapaa sotkeutuvat. Draculan hahmossa zoomorfismi tulee esiin hänen muodonmuutoksissaan. Sovellan lähiluennassani myös hieman Bruno Latourin toimijaverkkoteoriaa, koska se on vakiintunut posthumanistiseen teoriaan tutkittaessa ihmiskeskeisen maailmankuvan ilmenemistä. Toimijaverkkoteoria on käsite, jonka avulla tutkitaan esimerkiksi sitä, kuinka eri toimijat

ihmisten lisäksi vaikuttavat maailmassa ja kuinka ihminenkin on lopulta näiden vaikutusten osainen ja kohde. Toimijaverkkoteoriassa toimijuus laajennetaan koskemaan kaikkea ja kaikkia, jotka tietyllä hetkellä tai tietyssä kontekstissa toimivat (Latour, 2005, 64). *Draculassa* toimijaverkkoteoriaa hyödyntäen voidaan tutkia vaikka sitä, kuinka kirjassa toimii ihmisten rinnalla aktiivisia vampyyrihahmoja, joiden teot heijastuvat ympärillä olevaan maailmaan ja sen olentoihin. Esimerkiksi eläintarhassa Lontoossa oleva susi pelästyy Draculaa ja karkaa häkistään, mikä taas aiheuttaa pelkoa paikallisissa lapsissa (Stoker, 2011, 129).

Alun perin fysiikasta peräisin oleva termi diffraktio tarkoittaa tapaa, jolla aallot taipuvat jonkin taakse ja muuttavat samalla muotoaan, ja esimerkiksi Donna Haraway on soveltanut sitä omassa toiseutta tarkastelevassa tutkimuksessaan, erityisesti esseessään “A Regenerative Politics for Inappropriate/d Others” vuodelta 2005. Kulttuurintutkimuksessa ja diffraktiivisessa luennassa “[m]etodologisena käytäntönä diffraktio on häiriön ja häiriön vaikutusten kartoitusta, ei reproduktion tai replikaation tuottamista. Lukemalla etsitään sellaisia eroja, joilla ‘on väliä’, jotka tuovat mukanaan muutoksen” (Rojola, 2014, 131). Esimerkiksi *Draculan* kontekstissa diffraktiivinen luenta tuottaa kysymyksiä siitä, miten *Draculan* ihmisen ylittävä toimijuus häiritsee antroposentrismiä eli ihmiskeskeisyyttä.

Diffraktiivinen luenta voi olla esimerkiksi eri hahmojen tuottamien häiriöiden kartoitusta ja vertailua (Rojola & Lummaa, 2014, 131). Esimerkiksi *Draculan* hahmon epäkuolleisuus tai hahmon tapa tyypistää ihmiset vain omiksi ravinnonlähteikseen tai mahdollisiksi tuleviksi vampyyrialaisiksi tuottaa diffraktiivista häiriötä teoksen ihmishahmoille ja laajemmin myös lukijan ajatusmaailmalle. *Draculan* toiminta on ihmisen ontologista valta-asemaa horjuttavaa ja lajirajoja sotkevaa, koska ihminen länsimaisen filosofian perusteiden pitää yleensä itseään kaiken kruununa. Posthumanismi pyrkii törmäyttämään tätä ihmiskeskeistä ajatustapaa esimerkiksi sen kanssa, että Maassa asuu myös muita lajeja, joiden olemassaolo vaikuttaa ihmiseen.

Ihmisen ylittävän (*more-than-human*) käsite viittaa kaikkeen sellaiseen olemiseen, joka on ihmiselle epänormaalia tai mahdotonta, ja siihen, miten nämä tekijät risteävät ja toimivat keskenään. Käsite ei ole vielä kovinkaan vakiintunut varsinkaan suomenkieliseen tutkimukseen, mutta käytän *more-than-human*-termistä käännoystä ihmisen ylittävä Kortekallion ym. (2020) artikkelin käännosehdotuksen mukaisesti. Yli-inhimillinen viittaisi ehkä liikaa itse inhimillisen ylittävään, kun taas ihmisen ylittävä käsittelee sitä, mikä on juuri ihmisestä lajillisesti tai muuten eroavaa. Ihmisen ylittävän määritelmä on hieman epätarkka,

mutta sen avulla voi tutkia lähes mitä hyvänsä yhdistämällä se tarkempaan kontekstiin. (Kortekallio ym., 2020, 9.) Ihmisen ylittävä kuvaa ylipäättään posthumanistista ja/tai ei-ihmiskeskeistä tapaa ajatella ja olla. Esimerkiksi alla olevassa lainauksessa Kortekallio ym. määrittelevät ihmisen ylittävää seuraavasti:

Terminä ihmistä laajempi tai ihmisen ylittävä määrittäytykin oikeastaan vasta, kun sen asettaa johonkin kontekstiin. Se kutsuu usein luokseen jonkun kumppanisanan, jonka kanssa se muodostaa yhteyden. ...Termi muistuttaa, että ihminen ei selviä erillään muista: ihminen ei ole toimijana mahdollinen ilman hänessä ja hänen ympärillään laajenevia olemassaolon muotoja.

(Kortekallio ym., 2020, 9)

Ihmisen ylittävää on esimerkiksi Draculan kyky muuttua lepakoksi, mikä on ihmiselle mahdotonta. Hän on myös vahvempi kuin tavallinen ihminen ja elää potentiaalisesti ikuisesti. Käsitteen voi muotoilla kontekstiksi, jossa “[m]aailmat, kokemukset, elollinen ja eloton, luonnonvoimat ja henkiolennot levittäytyvät ihmisten ympärille. Muiden olentojen kyvyt, aistit ja tarinat ylittävät ihmisten taidot ja usein myös ymmärryksen” (Kortekallio ym., 2020, 9).

Zoomorfismi tarkoittaa tilannetta, jossa ihmisen ja eläimen ominaisuudet sekoittuvat kuvauksessa tai esimerkiksi ihminen saa eläimellisiä piirteitä niin paljon, että lajirajasta tulee häilyvä (Rojola, 2014, 149). Dracula esimerkiksi toimii lepakkona lentäessään samaan tapaan kuin ihmisenkaltainen hahmo liikkuaan, eli kulkemalla kuin liikkeellä olisi selvä päämäärä ja tarkoitus, ja hylkäämällä muodonmuutoksen kohteena olevan lajin tyypilliset käytöspiirteet (kuten lepakon kaartelevan ja perhosmaisena lentotavan).

Näiden metodien valinta perustuu siihen, että ne avaavat Draculan hahmosta sellaisia alueita, joita ei ole aikaisemmin tutkittu. Vampyyrit toimijoina ihmisten maailmassa ei sinänsä ole uutta, mutta posthumanismin keinoin teoksen vampyyrit voidaan määritellä toiseksi lajiksi, jotka toimivat ihmisten pyrkimyksiä vastaan. Toimijuus menee siis ristiin ihmisten toimijuuden kanssa, ja näiden yhteisvaikutukset ovat sotkuisia. Esimerkiksi vampyyrit käyttävät ihmisiä ravintona, ja tämä väkivalta ihmisiä kohtaan on koko kirjan läpäisevä motiivi, jonka tarkoituksena on aiheuttaa lukijassa kauhua. Kuitenkin ihmiset käyttävät teoksen maailmassa esimerkiksi kanoja ruokana, vaikka nekin ovat elollisia olentoja. Tämän näkisin lajistiseksi, koska kanaan kohdistuva väkivalta kuitataan teoksessa kiinnostavana uutena ruokalajina tai “illallisena”. Tilanteesta puuttuvat kauhun elementit,

vaikka oikeasti kanan kokema kauhu on ruokalajin edellytys, ja koska kanan tappamista ei kuvata, sen kärsimys sivuutetaan (vrt. *absent referent* Adams, 2016).

II Vampyyri

1. Dracula ja zoomorfismi

Draculan hahmossa tapahtuu useasti käytöksen ja ulkonäön tasolla eräänlaista lajien sekoittumista. Dracula pystyy myös muuttumaan kokonaan eläimen hahmoiseksi, esimerkiksi sudeksi. *Dracula*-teoksen ensimmäisten parinkymmenen sivun aikana Draculan hahmo ymmärretään vanhaksi erakoituneeksi aristokraattimieheksi, joskin hieman oudoksi sellaiseksi. Kun hahmon vampyyrius käy ilmi, se alkaa saada esimerkiksi petoeläimiin liittyviä ominaisuuksia.

Fyysistä muodonmuutosta ihmisen kaltaisesta hahmosta eläimeksi ei tapahdu teoksessa ennen kuin Dracula on päässyt Englantiin. Siellä hän muuttuu usein lepakoksi ja sudeksi. Draculan zoomorfistinen sekoittuminen menee teoksessa jopa niin pitkälle, että hahmosta ei enää tiedä, mikä sen ottamista muodoista on tavallaan ”oikea” tai alkuperäinen. Dracula ei pysähdy selittämään muodonmuutoksiaan missään kohtaa, ja ne ovatkin suurelta osin kirjan ihmishahmoille käsittämättömiä. Tätä ihmisen ylittävää tapaa olla ja toimia käsittelen myöhemmin.

Lajien sekoittumisesta käytetään termiä zoomorfismi. Zoomorfismi eroaa antropomorfismista siten, että kun antropomorfismissa ihmisiin tai ihmisen kaltaisiin hahmoihin liitetään eläimellisiä attribuutteja (tai toisin päin, jossa eläimiä inhimillistetään), zoomorfismissa ihminen (tai ihmisen kaltainen hahmo) jollain tapaa puolestaan muuttuu eläimeksi, tai lajit sekoittuvat kuvauksessa (Rojola, 2014, 129).

Vampyyrit esitetään *Draculassa* omana ”lajina”. Vampyyriksi ei teoksessa synnytä, vaan vampyyrin purema ihminen muuttuu itsekin vampyyriksi. Toisaalta vampyyrit voivat olla enemmän kuin lajihybridi, koska esimerkiksi Dracula kykenee muuttumaan sudeksi, koiraksi tai lepakoksi. Häneen liitetään myös paljon eläimellisiä ominaisuuksia, kuten kotkamainen nenä ja petomaiset hampaat. Lajihybridisyys tulee hyvin esiin Draculan ulkonäön kuvauksessa kirjan alussa, jossa petomaisuus yhdistyy esimerkiksi täysin ihmisestä poikkeaviin

ominaisuuksiin, kuten suippoihin korviin ja hengityksen kalmanhajuun. Kotkamainen nenä on ihmiselle mahdollinen, mutta yhdistettynä Draculan muihin ominaisuuksiin se tuo mieleen lähinnä perinteisen kuvauksen Paholaisesta pukinpartoineen. Draculan demonisuus on tavallaan zoomorfistista siinä mielessä, että se vie kuvausta kauemmas ihmisestä, vaikka kreivi olisikin kuvaushetkellä ihmisen kaltaisessa hahmossa.

Zoomorfistisesti ajateltuna Draculassa sekoittuu useita eri lajeja ja ei-inhimillisiä ominaisuuksia ihmistä muistuttavassa hahmossa, jolloin lajien sekoittuminen toisiinsa on alusta lähtien suurta. Eräässä teoksen kohtauksessa kuvataan, että Draculan kynnet ovat terävät ja pitkät ja että hänen kämmenissään kasvaa karvaa, mikä on myös selvästi eläimellisyyteen viittaava ominaisuus (Stoker, 2011, 24). Alla olevassa lainauksessa Jonathan Harker kuvaa Draculan ulkonäköä. Tämä on ensimmäinen Draculan olemuksen kuvaus teoksessa.

His face was a strong, a very strong, aquiline, with high bridge of the thin nose and peculiarly arched nostrils, with lofty domed forehead, and hair growing scantily round the temples but profusely elsewhere. His eyebrows were very massive, almost meeting over the nose, and with bushy hair that seemed to curl in its own profusion. The mouth, so far as I could see it under the heavy moustache, was fixed and rather cruel-looking, with peculiarly sharp white teeth. These protruded over the lips, whose remarkable ruddiness showed astonishing vitality in a man of his years. For the rest, his ears were pale, and at the tops extremely pointed.

(Stoker, 2011, 23)

Kuvauksessa tulee hyvin esiin se, kuinka Draculalla on vielä ihmiseksi oletettaessa paljon petomaisia fyysisiä ominaisuuksia. Kotkamainen nenä voidaan tietysti stereotyyppisesti liittää myös juutalaisuuteen, mutta yhdistettynä muihin ominaisuuksiin, kuten teräviin kulmahampaisiin, tämä yhdistyy suuremmin juuri petomaisuuteen. Ei ole selvää, mitä petoeläintä Dracula muistuttaa eniten, mutta demonisuus ja eläimellisyys korostuvat ihmishahmon ”läpi”, kuten lainauksessa tulee ilmi. Esimerkiksi Draculan suipot korvat ovat ei-inhimilliset, kun taas hiukset ja kulmakarvat ovat kuin ihmisen. Tämä korostaa tilanteen zoomorfistisuutta, sillä Draculasta ei pysty suoraan sanomaan, mitkä lajit hänessä sekoittuvat ja missä suhteissa. Lajihybridisyys menee niin pitkälle, että se ottaa osansa sekoitukseen myös ihmishahmosta: Dracula on vanhan miehen hahmoinen ja puhuu ihmisten tapaan, mutta esimerkiksi puhuessa ja hymyillessä vilahtavat hampaat ovat selvästi ei-inhimilliset.

Dracula pystyy myös lentämään lepakkona tai kiipeämään seinää pitkin pää alaspäin neljän raajan varassa liskon tapaan; “*in a lizard fashion*” (Stoker, 2011, 52). Tässä on tärkeä huomata, että Dracula käyttäytyy liskon *tapaan*, liskomaisesti, eikä *kuin* lisko. Tämä hälventää rajoja Draculan ihmismäisemmän muodon ja eläinmuodon välillä, ja tämä sekoittuminen on hyvin diffraktiivista. Diffraktiivinen sekoittuminen käsitteenä kuvaa tilannetta, jossa jotakin uutta ja yllättävää syntyy lajien sekoittumisen jälkeen (Rojola, 2014, 132). Tämä korostuu siinä, kuinka monet eri eläinlajit yhdistyvät vampyyriuteen ja korostavat toisiaan; yhdistelmä on jotakin outoa ja pelottavaa. Vaikka Dracula on miehen muodossa laskeutuessaan seinää alas, liikkumistapa on niin kaukana inhimillisestä, että ihmishahmo muuttuu liskomaiseksi. Esimerkiksi Lea Rojola on käsitellyt tämänkaltaista zoomorfismia esseessään *Hänen olivat täytetyt linnut*, jossa hän tutkii ihmisten ja lintujen zoomorfistista sekoittumista (Rojola, 2014, 148).

Jonathan Harkerin kuvauksessa tilanteesta, jossa Dracula kiipeää linnanseinää pitkin, Draculan inhimillisyys tai jopa ihmisenkaltaisuus kyseenalaistetaan ja häntä kuvataan sanalla olento (*creature*), kuten eläimestä tai ainakin ei-ihmisestä sanottaisiin. Olento on vieläpä miehen muodossa tai hahmossa, joka tekee tilanteesta entistä häiritsevemmän.

I saw the whole man slowly emerge from the window and begin to crawl down the castle wall over the dreadful abyss, face down with his cloak spreading out around him like great wings. At first I could not believe my eyes. I thought it was some trick of the moonlight, some weird effect of shadow, but I kept looking, and it could be no delusion. I saw the fingers and toes grasp the corners of the stones, worn clear of the mortar by the stress of years, and by thus using every projection and inequality move downwards with considerable speed, just as a lizard moves along a wall. What manner of man is this, or what manner of creature, is it in the semblance of man?

(Stoker, 2011, 52)

Myöhemmin vampyyreista käytetään esimerkiksi sanoja olento ja epäkuollut (*Un-Dead*), ja Draculasta itsestään arvonimeä kreivi (*the Count*). Kuitenkin Draculasta käytetään ihmiseen viittaavaa hän-pronominia (*he/him/his*), eikä eläimeen viittaavaa se-pronominia (*it/its*). Näin diffraktiivinen sekoittuminen näyttäytyy lainauksessa siten, että vaikka Draculaan viitataan sanalla “hän”, hän on samalla jokin miestä muistuttava “olento”. Draculalle ihmismiehen

ulkomuoto on vain kuori tai jonkinlainen valeasu toisin kuin Jonathanin ruumiillinen, yksihahmoinen ihmismieheys.

Diffraaktiivinen sekoittumisen yllättävyyttä tuottaa Draculan osalta se, että esimerkiksi liskomaisuus muuttuu lainauksessa Draculan ominaisuudeksi, jota ei voi enää erotella suoraan tämän ihmismäisemmästä hahmosta. Liskomaisuus ja ihmishahmoisuus tuottavat siis jotakin uutta, vain Draculalle ominaista tapaa liikkua. Kreivi kiipeää seinää alas, vaikka voisi käyttää esimerkiksi portaikkoa tai ovea ihmisten tapaan, ja valitseekin sen sijaan ikkunan ja seinän liskojen tapaan. Jonathan Harker joutuu matkimaan Draculan liikkumistapaa huomattaessaan, että Draculan tornihuoneen ovi on lukossa ja sinne pääsee ilman avainta vain linnan ulkoseinää pitkin. Tilanteessa korostuu se, kuinka vierasta ja vaarallista linnan seinää pitkin liikkuminen on ihmiselle. Alla olevassa lainauksessa Jonathan päättää mennä Draculan huoneeseen seinää pitkin.

If I could only get into his room! ... The door is always locked... Yes, there is a way, if one dares to take it... I have seen him myself crawl from his window; why should not I imitate him, and go in by his window? The chances are desperate, but my need is more desperate still. I shall risk it. At the worst it can only be death. ... I took off my boots, and ventured out on the desperate way. I looked down once, so as to make sure that sudden glimpse of the awful depth would not overcome me, but after that kept my eyes away from it.

(Stoker, 2011, 46–47)

Jonathan päättää matkia Draculaa ja mennä tutkimaan tämän huonetta, mutta toteaa tämän liikkumistavan olevan ihmiselle vaarallinen ja johtavan mahdollisesti putoamiskuolemaan. Kuitenkin Jonathan onnistuu siinä ja löytää Draculan arkustaan nukkumasta. Jonathan pääsee lopulta myös pakoon linnasta juuri siten, että kiipeää sen ulkoseinää alas. Jonathan kuitenkin liikkuu linnanmuurilla ihmisen tapaan eikä liskomaisesti pää alaspäin neljän raajan varassa kuten Dracula. Dracula käyttää teoksessa lepakkomuotoaan useammin kuin susimuotoaan. Se on hänelle jälleen jonkinlainen valeasu, jonka avulla hän pystyy esimerkiksi menemään Lucyn ikkunan taakse herättämättä huomiota. Jos hän tulisi ikkunan luo miehen hahmossa, se herättäisi kiinnostusta ja paheksuntaa: tuntematon mies naimisiin menossa olevan nuoren naisen ikkunan alla ja vieläpä keskellä yötä. Alla olevassa katkelmassa mielisairaalan johtaja tohtori Seward huomaa lepakonhahmoisen Draculan yötaivaalla seurattuaan karannutta potilastaan Renfieldiä. Dracula on ostanut Lontoosta talon itselleen, ja talo sijaitsee tohtori Sewardin johtavan mielisairaalan naapurissa.

Then I caught the patient's eye and followed it, but could trace nothing as it looked into the moonlight sky, except a big bat, which was flapping its silent and ghostly way to the west. Bats usually wheel about, but this one seemed to go straight on, as if it knew where it was bound for or had some intention of its own.

(Stoker, 2011, 140–41)

Dracula lentää lepakkona eri tavoin kuin “oikea” lepakko: suuremmin ja “päämäärätietoisemmin”. Liikkumisesta tulee mieleen jokin, jolla on oma tahto ja suunnitelmallisuus (*some intention of its own*) toimintansa takana. Tämä sekoittaa zoomorfisuutta ja muodonmuutosta lisää. Draculan muutos lepakoksi ei ole täydellinen, vaan sekoittuneempi tämän “tavalliseen” ihmishahmoiseen tapaan olla ja liikkua. Dracula lentää lepakkona *kuin* ihminen, jolloin zoomorfinen sekoittuminen tulee jälleen esiin.

Lukija tietää Draculan lentävän lepakkona, mutta Seward ei, ja tämä lisää goottilaisen kauhun elementtejä teokseen. Draculan muodonmuutokset ovat ensin lukijan olettamusten varassa, ja näiden perusteella Dracula tiedetään esimerkiksi vampyyriksi ennen kuin Jonathan Harker saa tämän itse selville. Tämä lisää osaltaan muodonmuutosten diffraktiivista sotkuisuutta ja lisää niihin tavallaan yhden kerroksen lisää: tuossa menee lepakko, joka on oikeasti Dracula muuttuneena lepakoksi, mutta teoksen hahmot saavat tämän selville vasta myöhemmin. Heille iso, suoraan lentävä lepakko on vain iso, omituisesti ja lepakolle lajina epätyypillisesti suoraan lentävä lepakko.

Kuten aiemmin kerroin, Dracula käyttää susimuotoaan harvemmin, mutta siitä huolimatta susimuoto on tärkeä sekä analyysin että teoksen juonen kannalta. Hypätessään laivasta saapuessaan Whitbyyn Iso-Britannian rannikolla hän käyttää suden hahmoa. Whitbyn asukkaat tulkitsevat tämän erittäin suureksi koiraksi. Seuraava lainaus kuvaa Draculan saapumista Whitbyyn.

But, strangest of all, the very instant the shore was touched, an immense dog sprang up on deck from below, as if shot up by the concussion, and running forward, jumped from the bow onto the sand. Making straight for the steep cliff, where the churchyard hangs over the laneway to the East Pier so steeply that some of the flat tombstones... actually project over where the sustaining cliff has fallen away, it disappeared in the darkness, which seemed intensified just beyond the focus of the searchlight.

(Stoker, 2011, 76)

Kohtauksessa Draculaa kuvataan taas siten, että eläinhahmoisena tämä on suurempi kuin tavallinen eläin ja suuntaa suoraan hautausmaalle ja kirkon raunioille luultavasti nukkuakseen siellä päivänsä. Jälleen eläinhahmoinen Dracula kulkee suoremmin kuin tavallinen koira olisi ehkä tehnyt ja ottamatta kontaktia ihmisiin, ikään kuin kaikilla hahmoilla olisi Draculan ihmisenkaltainen tietoisuus. Määrätietoinen liikkumistapa sekoittaa muodonmuutostilanteiden zoomorfooseja ja tekee niistä yhteen kietoutuneita, vaikka Dracula onkin vain yhden eläimen hahmossa kerrallaan silloin, kun muodonmuutos on lähes täydellinen. Epätäydellistä sekoittumista on aiemmin kuvattu Draculan ihmishahmoisuudella, jossa esimerkiksi vampyyrin hampaat yhdistyvät ihmismäiseen muuhun ruumiiseen. Vampyyrius itsessään on eri lajien sekoittumisen lopputulosta, joten vampyyrit lajina ovat tavallaan hybridilaji.

Dracula käy koiran hahmossa myöhemmin paikallisen koiran kimppuun. Paikallislehden toimittaja arvelee suuren koiran (Draculan) ehkä piileskelevän nummilla peloissaan, kuten tavallisen koiran ehkä voisi kuvitella käyttäytyvän (Stoker, 2011, 78). Toimittaja selittää samalla, kuinka paikalliset eläinsuojeluvastaavat ovat onnistumatta yrittäneet tutustua siihen (Stoker, 2011, 78). Kuitenkin heti perään toimittaja kertoo, kuinka tämä sama koira (Dracula) on tappanut kyläläisen mastiffin repimällä sen kurkun ja vatsan auki. Tämä tapa tappaa on hyvin ominaista sudelle, ja raatelujäljet osoittavan lukijalle asialla olleen Draculan nimenomaan koira-eläimen hahmossa. Myöhemmin professori van Helsing toteaaakin, että kyseessä on ollut Dracula.

It may be that it was frightened and made its way on to the moors, where it is still hiding in terror. There are some who look with dread on such a possibility, lest later on it should in itself become a danger, for it is evidently a fierce brute. Early this morning a large dog, a half-bred mastiff, belonging to a coal merchant close to Tate Hill Pier, was found dead in the roadway opposite its master's yard. It had been fighting, and manifestly had had a savage opponent, for its throat was torn away, and its belly slit open as if with a savage claw.

(Stoker, 2011, 78)

Kuten esimerkeistä käy hyvin ilmi, Draculan hahmo on hyvin zoomorfistinen aina jonkin eläimen kaltaisia ominaisuuksia omaavasta olennot suoraan eläimiksi muuttumiseen asti. Lepakkona lentäminen, liskomainen liikkuminen seinää alas ja koirana/sutena kulkeminen tekevät hahmosta hyvin diffraktiivisen näiden lajien yhteenkietoutuman vuoksi.

Diffraaktiivinen sekoittuminen tapahtuu myös kielen tasolla, kun Draculaan viitataan “hänenä” ja samalla kuitenkin “olentona”. Vampyyrin ontologiaan kuuluu siis teoksen maailmassa suuresti eri eläinlajien ominaisuuksien yhdistely sekä ulkomuoto, joka voi vaihtua tilanteen sitä vaatiessa.

2. Lajismi *Draculassa*

Vampyyrit ovat teoksen maailmassa oma lajinsa, jolloin lajistinen ajattelutapa törmää siinä ihmiskeskeisen maailman kanssa radikaalisti. Lajistinen ajattelu laajenee myös tilan tarpeeseen: ihmiselle oikeutetaan esimerkiksi metsien hakkuu peltojen tieltä tai teollisuuden raaka-aineeksi. Vampyyrit lajina ovat teoksen maailmassa riippuvaisia ihmislajin olemassaolosta, koska vampyyrit juovat ihmisten verta. Dracula juo jonkun muun lajin verta vain kerran, ja silloinkin koiran hahmossa. Kaikkina muina vampyyrien verenjuontikertoina verenlähteen kerrotaan olevan joko aikuinen ihminen tai ihmislapsi. Tästä seuraa mahdollinen ongelma, sillä jos kaikki ihmiset hypoteettisesti muutetaan vampyyreiksi tai juodaan kuiviin, vampyyrit eivät enää saisi ollenkaan ravintoa. Vampyyrien kuolemattomuus tarkoittanee sitä, että esimerkiksi Dracula pysyisi hengissä ilman veriaterioitaan mutta ei välttämättä kykenisi ylläpitämään ulkomuotoaan. Tahtoessaan nuorentua Dracula joutuu juomaan niin paljon verta, että vaikuttaa “paisuneelta iilimadolta” (Stoker, 2011, 51). Keskityn nuorentumiseen myöhemmässä luvussa.

Bruno Latourin kehittämä toimijaverkkoteoria tutkii sitä, kuinka useat eri toimijat vaikuttavat samaan aikaan ja eri tavoilla (Latour, 2015, 64). Toimijaverkkoteoria on tärkeä, koska aikaisemmin ihmisen on ajateltu olevan lajina vain toimija eikä toiminnan kohde (Latour, 2015, 10). Toimijuus on tässä teoriassa yhteenkietoutunutta ja “kaikki vaikuttaa kaikkeen” -tyyppistä (Latour, 2015, 10). Esimerkiksi *Draculassa* eri toimijoita ovat yhtä lailla ihmiset, vampyyrit, sudet, koirat, karpäset ja hevoset.

Toimijaverkkoteorian periaatteella Draculan vaikutukset voisivat lopulta heijastua takaisin häneen itseensä. Tämä voi tapahtua esimerkiksi siten, että ravinto loppuu, kun ihmiset ovat joko kuolleet tai muuttuneet vampyyreiksi. Toinen vaihtoehto on epäsuorempi ja diffraktiivisempi: Dracula saa aikaan häiriötä ihmisten keskuudessa ja saa sen takia myös vihollisia ja ihailijoita.

Tilanne on ehkä ravinnon kannalta hieman samaan suuntaan viittaava kuin nykyaikana ihmisten toteuttama tehdasmainen eläinperäisten ruokien tuotanto. Jos ihmiset tuottavat liikaa eläinperäisiä tuotteita, kuten esimerkiksi liharuokaa omaksi ruuakseen, se kuluttaa lopulta planeetan luonnonvarat (esim. Hollund, 2008). Ravintonäkökulmasta luonnonvaroja kuluttavat paljon esimerkiksi kalastus, maalla tapahtuva ruuantuotanto sekä eläinten rehun viljely ja tuotanto (esim. Hollund, 2008). Toki ihminen lajina hyödyntää maapalloa

muutenkin, mutta tämän tutkielman kontekstissa korostuu ravintonäkökulma. Syy tähän on se, että vampyyrit kohtelevat ihmisiä ravintohyödykkeinä eivätkä pyri hyödyntämään ihmisiä muuten. Toki Draculalla on komennossaan myös ihmisiä, kuten tohtori Sewardin mielisairaalan potilas Renfield, mutta nämä ovat yksittäistapauksia eivätkä koko ihmislajia koskevia suhtautumistapoja.

Dracula suhtautuu ihmisiin ravintona tai mahdollisina tulevina vampyyrialaisina. Hän ei siis näe ihmisissä lajina muuta hyötyä kuin välinearvon. Ihmisten pitäminen lähinnä veripankkeina sotii ihmiskeskeistä maailmankuvaa vastaan radikaalisti. Kreivi Dracula suhtautuu ihmisiin samoin kuin suurin osa ihmisistä esimerkiksi kaloihin tai broilereihin, eli vain ravintonäkökulmasta. Syötävän olennon tunteille ei anneta arvoa, vaan se on tyypistetty pelkäksi hyödykkeeksi.

Käytännössä lajismiin liittyy olennaisesti ajatus, että lajistisesti ajatteleva on joidenkin muiden yläpuolella ja tällä on oikeus sortaa muita oman edun nimissä. Nämä muut voivat olla toislajisia (lajismi) tai muuta sukupuolta (seksismi) tai “rotua” (rasismi). Sortoa perustellaan sillä, että se hyödyttää jotenkin omaa asemaa. Erityisesti toislajisiin, kuten näkyvimmin tuotantoeläimiin, kohdistuvaa sortoa ei ole kovinkaan kauaa kyseenalaistettu, eikä sille ole nähty vaihtoehtoa. Lajismi on yleensä syynä siihen, miksi eläinperäisen ruuan valta-asemaa ei kritisoida ja miksi se on turvattu esimerkiksi tuotantoeläimiä sortavalla lainsäädännöllä (esim. Sollund, 2008, 4). Esimerkiksi broilereita tästä lajistisesta näkökulmasta tutkinut Helinä Ääri kirjoittaa aiheesta näin:

Valtaosa kaunokirjallisuuden eläintuotantoviittauksista käsittelee eläinten syömistä ja tekee sen ohimennen ja neutraalilla tai myönteisellä tyylillä. Siksi se, että lukijana pyrkii havaitsemaan tuotantoeläimiä tekstissä, vaatii usein keskittymistä ja aktiivista herkistymistä. Spesimin [lajismin] huomaaminen tektissä on siten samanlaista kuin esimerkiksi rasismin tai seksismin huomaaminen. Vallitseva spesistinen hierarkia, jossa kanojen kärsimyksellä ei ole yhtä paljon väliä kuin ihmisten kärsimyksellä, näyttäytyy kirjallisuudessa usein pienissä vihjeissä.

(Ääri, 2020, 288)

Draculaa voi siis syyttää lajismista melko pätevin perustein. Toisaalta Dracula “metsästää” ihmisiä eikä kasvata heitä syötäviksi itse. Lajismista voi syyttää myös kirjan ihmishahmojakin. Esimerkiksi Dracula tarjoaa Jonathanille paistettua kanaa, joka on hänen mukaansa “erinomaista”. Jonathan ei näe tässä mitään hirviömäistä, vaikka hänelle tarjotaan

suoraan ilmaistuna kuollutta ruumista ruuaksi. Jonathanille kanan ruumiista tehty ateria on vain vieraanvaraisuuden osoitus eikä jotain (todellisuudessa) makaaberia. Lajistinen ajattelu on Jonathanin ja Draculan kohdalla yhteistä: toinen tarjoaa kanaa ruuaksi ja toinen syö sen, eikä kumpikaan ajattele tilanteessa syötävää kanaa olentona itsessään:

The Count himself came forward and took off the cover of a dish, and I fell to at once on an excellent roast chicken. This, with some cheese and a salad and a bottle of old Tokay, of which I had two glasses, was my supper.

(Stoker, 2011, 20)

Eläinten lihasta tehtyjen ruokien maininta alkaa kuitenkin jo aikaisemmin. Jonathan kertoo päiväkirjassaan syöneensä *paprika hendl* -nimistä kananliharuokaa jo heti kirjan alussa, ensimmäisellä sivulla. Matkallaan kohti Transylvaniaa ja Draculan linnaa Jonathan syö illallista nykyisen Romanian alueella sijaitsevassa Klausenburgissa (nyk. Cluj-Napoca), joka kuului teoksen kirjoitusajankohtana vielä Itävalta-Unkarin valtioon. Alla olevassa lainauksessa kuvaus illallisesta kietoutuu yhteen Jonathanin esittelyn kanssa, tapahtuuhan tämä lähes ensimmäisenä asiana teoksessa.

Here I stopped for the night at the Hôtel Royale. I had for dinner, or rather supper, a chicken done up some way with red pepper, which was very good but thirsty. (Mem., get recipe for Mina.) I asked the waiter, and he said it was called ‘paprika hendl,’ and that, as it was a national dish, I should be able to get it anywhere along the Carpathians.

(Stoker, 2011, 5)

Jonathanin oma lajismi kuitataan vain “reseptinä tulevalle vaimolle”, jolloin eläimen lihan syöminen on vain juonta ja tulevaa avioliittoa palveleva motiivi. Jonathanille myös kerrotaan, että ruoka on kansallisruoka ja sitä voi saada mistä päin Karpaattien aluetta tahansa. Kanaruoka kietoutuu siis sekä hahmon esittelyyn että nationalismiaatteen kanssa. Esimerkiksi Ääri on tutkinut broilereita motiivina ja broilereihin kohdistuvaa piilotettua lajismia kirjallisuudessa.

Broilerien huomaamattomuutta aiheuttaa kummassakin kirjassa ensinnäkin heitä koskevan kuvauksen jokapäiväisyys... broilerien kalmoja syödään ja niistä puhutaan osana arkiruokaa.

... broilerin maksoista tehty kastike hahmottuu viattoman turvalliseksi kotiruoaksi, johon ei liitetä ikäviä ajatuksia väkivallasta.

(Ääri, 2020, 289)

Kanoista tehty ruoka ei ole ainoa mainittu eläinperäinen ruokalaji *Draculassa*. Illallisiaan raportoiva Jonathan kertoo pari sivua kana-ateriansa jälkeen syövänsä pekonista, paprikasta ja naudanlihasta tehtyä rosvopaistia:

I left Bistritz, let me put down my dinner exactly. I dined on what they call ‘robber steak’—bits of bacon, onion, and beef, seasoned with red pepper, and strung on sticks and roasted over the fire...

(Stoker, 2011, 9)

Kuten lainauksista käy ilmi, liharuuat ovat teoksen maailmassa vailla negatiivisia yhteyksiä tilanteessa syötävistä eläimistä. Liharuokamotiivit ovat välineitä tutustuttaa lukija ja teoksen hahmot Karpaattien alueeseen samalla tavoin kuin esimerkiksi vuoristojen ja metsien kuvaukset. Ruokien sisältämä kärsimys koetaan asiana, jota ei tarvitse mainita ja jota lukijakaan tuskin havaitsisi, ellei ole tutustunut lajismin tutkimukseen.

Dracula esitetään teoksessa kuitenkin omanlaisenaan huippusaalistajana, eikä teoksen maailmassa ei ole ainuttakaan lajia, joka käyttäisi vampyyreja ruokana. Kuitenkin ihminen voi tuhota vampyyrin, ja vampyyrien tappaminen rinnastuukin eräänlaiseen “tuholaistorjuntaan”, jolla pyritään varmistamaan ihmisten keskuuteen rauha siitä, että kukaan ei metsästä heitä. Vampyyrit nähdään ihmisten olemassaoloa häiritsevänä ja uhkaavana lajina, ja näin heidän tuhoamisensa sallitaan. Tätä oikeutetaan lisää kristillisellä ajatuksella siitä, että vampyyriksi muuttuneen ihmisen sielu on pelastettava Paholaisen ohjaukselta. Kun vampyyrit oletetaan omaksi lajikseen, ihmisten pyrkimys hävittää vampyyrit maan päältä on osittain myös lajistinen.

Draculan petomainen käytös on häiriötekijä, ja siksi hänen halunsa siirtyä “paremmille” alueille Lontooseen muuttamaan enemmän ihmisiä (erityisesti naisia) vampyyreiksi koetaan vahvasti uhaksi, jonka toteutuminen pitää estää. Toisaalta Draculan käytös on tavallaan ihmisenkaltaista, koska hänen ei periaatteessa tarvitsisi lähteä kotimaastaan ollenkaan, riittäähän sielläkin ihmisiä ruuaksi. Dracula tuntuu hakevan sen sijaan vaikutusvaltaa ihmisiin ja pyrkii pelkän olemassaolonsa turvaamisen sijaan menestymään ja lisäämään omaa

vaikutustaan. Draculan ja ihmisten lajismit menevät siis ristiin, kun kumpikin laji pyrkii turvaamaan oman asemansa toisen kustannuksella.

Jos vampyyrien oletetaan olevan oma lajinsa tai lajihybridinsä, Draculan tulo Lontooseen on eräänlainen vieraslajin asettama haaste ihmislajille. Dracula on tavallaan “kotoperäinen” laji omalla maallaan, mutta tullessaan Iso-Britanniaan hän on ensimmäinen vampyyri kyseisellä alueella. Toki tämä haaste on jo olemassa Draculan kotiseuduilla Transylvaniassa Unkarissa, mutta siellä Draculaa siedetään ja pelätään. Haaste on tavallaan lajistinen ja yhdistyy toimijaverkkoteoriaan: yhtäkkiä jostain Transylvanian syrjäkylästä ilmestyy vampyyri, joka kohtelee ihmisiä lajistisesti, vaikka ihmiset ovat yleensä tottuneet pitämään itseään ainoina, joiden oma lajismi on sallittua. Lajistisuus tulee esiin selvimmin siinä, että Draculan ruokailut ovat hirviömäisiä ja tuomittavia, kun taas ihmisten kanansyönti lasketaan “normaaliksi” käytökseksi. Draculan ja vampyyrien asettama lajillinen haaste on tavallaan olemassa lajismien ytimessä, koska vampyyrit eivät ole tervetulleita ihmisen alueelle eivätkä resursseille, eivät varsinkaan käyttämään ihmisiä ravintona.

Ravintokilpailua ihmisestä ei siedetä, toisin kuin esimerkiksi hämähäkkien kilpailua kärpäisistä. Nämä kaksi lajia ovat tärkeitä teoksen maailmassa, koska tohtori Sewardin potilas Renfield kuvittelee voivansa pidentää elinikänsä syömällä muiden lajien “elinvoimaa”. Hän pyrkii esimerkiksi ruokkimaan kärpäsiä sokerilla, sitten syöttämään kärpäset hämähäkille, jotka puolestaan syötettäisiin linnuille ja lopulta linnut kissalle. Kissan Renfield suunnittelee syövänsä itse, mutta tohtori Seward estää nämä aiheet siten, että ei anna Renfieldille kissaa. Alla olevassa katkelmassa Seward sanelee päiväkirjaansa fonografiin kertoen Renfieldin käytöksestä.

[W]hat he [Renfield] desires is to absorb as many lives as he can, and he has laid himself out to achieve it in a cumulative way. He gave many flies to one spider and many spiders to one bird, and then wanted a cat to eat the many birds.

(Stoker, 2011, 69)

Kärpäset, hämähäkit, linnut ja kissat ovat teoksen maailmassa tavallisia saalis-saalistajapareja. Tietenkin luonnossa elävät eläimet toimivat lajistisesti pakosta, kun taas ihmisen toimintaa ei voi selittää muulla kuin tottumuksella. Kana-ihminen-pari koetaan myös luonnollisena. Tilanne häiriintyy vasta ihminen-vampyyri-parin kohdalla, koska se häiritsee nimenomaan ihmisten omaa lajismia. Dracula pitää itseään saalistajana ja kertookin teoksen alussa Jonathanille että kaupungeissa asuvat [ihmiset] eivät voi ymmärtää saalistajan

tuntemuksia: “you dwellers in the city cannot enter into the feelings of the hunter” (Stoker, 2011, 21). Sävy on ehkä hieman alentuva, Dracula pitää selvästi itseään ravintoketjun huipulla olevana saalistajana, joille ihmiset ovat ruokaa.

Vampyyrien ihmisvereen perustuva ravinto häiritsee ihmiskeskeistä ajattelua ja saattaa tuoda esiin ihmisten toisiin lajeihin kohdistuvan sorron: tämä on hyväksyttyä, tämä ei. Todellisessa maailmassa esimerkiksi verta ravintonaan käyttävät hyttyset eivät aiheuta samanlaista kauhua kuin vampyyrit, vaikka nekin aiheuttavat useita kuolemia esimerkiksi malarian muodossa. Vampyyrien voidaan siis sanoa haastavan posthumanistisessa luennassa lajismien tai edes tekevän sen näkyväksi. Ihmisten lajististen olettamuksien häiritseminen on myös diffraktiivista häiriötä, koska saalis–saalistaja-suhteet tuottavat näkyvän eron vasta ihminen–vampyyrisuhteen kohdalla.

III Vampyyrin varjo

1. Dracula ihmisen ylittävänä olentona: A

This vampire which is amongst us is of himself so strong in person as twenty men, he is of cunning more than mortal, for his cunning be the growth of ages, he have still the aids of necromancy, which is, as his etymology imply, the divination by the dead, and all the dead that he can come nigh to are for him at command, he is brute, and more than brute, he is devil in callous, and the heart of him is not, he can, within his range, direct the elements, the storm, the fog, the thunder, he can command all the meaner things, the rat, and the owl, and the bat, the moth, and the fox, and the wolf, he can grow and become small, and he can at times vanish and come unknown.

(Stoker, 2011, 288)

Kreivi Dracula on monella tapaa ihmisen ylittävä hahmo, ja tämä tulee esimerkiksi ilmi kohdassa, jossa professori Van Helsing luettelee Draculan ihmisestä poikkeavia kykyjä. Draculalla on 20 miehen voimat, ja hän pystyy esimerkiksi vaikuttamaan säätiloihin, kuten esimerkiksi ukkosiin ja tuuleen. Tuulen kontrollointi on avainasemassa siinä kohtaa, kun Dracula on laivassa matkalla Britteinsaarille. Säätilaan vaikuttaminen on hyvin kaukana ihmisen kyvyistä. Sään kontrollointi saattaa mennä jo transhumanismin alueelle, ainakin osittain, mutta transhumanismiin keskityn tutkielmassani myöhemmin. Dracula kykenee eräänlaiseen nekromantiaan eli käskemään muita vampyyreita tai kutsumaan heitä luokseen. Tämän kaiken lisäksi Dracula voi myös kadota kokonaan ja liikkua eräänlaisina kimaltavina säteinä esimerkiksi ikkunalasin läpi.

Dracula pystyy myös komentamaan eläimiä, joita ihmiset pitävät tuho- tai haittaeläiminä, kuten susia ja rottia. Näiden eläinten ominaisuudet sekoittuvat Draculaan itseensä, kuten aiemmin kävi ilmi. Erityisesti Draculan kyvyt käskeä eläimiä toimimaan tietyllä tapaa tulevat esiin susien kohdalla. Hän voi esimerkiksi tarvittaessa määrätä sutensa syömään ihmisen.

Villit sudet karttaisivat normaalisti ihmistä, mutta teoksessa sudet ovat jatkuvasti ottamassa kontaktia ihmisiin. Sudet esimerkiksi piirittävät Jonathanin vaunut tämän ollessa matkalla Draculan linnaan teoksen alussa (Stoker, 2011, 28). Draculan voi siis olettaa vaikuttavan susien käytökseen paljon, koska sudet toimivat kirjassa eri tavoin kuin luonnossa.

Myös Draculan tapa ensin odottaa linnassaan satoja vuosia kaikessa rauhassa ja sitten vasta ryhtyä toimimaan on aikajänteenä ihmiselle käsittämätön ja täten ihmisen ylittävä. Tämä lisää Draculan ihmisen ylittäviä ominaisuuksia, koska ihminen ei voi elää yleensä sataa vuotta kauempaa.

Teoksessa annetaan ymmärtää, että kreivi Dracula on sama henkilö kuin historiallinen 1428/31 syntynyt Vlad Seivästäjä eli Vlad Țepeș Draculea. Tämä historiallinen henkilö oli Valakian voivodi eli ruhtinas ja hallitsi kolmeen otteeseen: vuosina 1448, 1456–1462, ja 1476. Vlad Țepeș Draculea kuoli vuonna 1476 noin 50-vuotiaana ilmeisesti murhan uhrina. (Teodorescu & Szemkovics ym., 2018).

Alla olevassa lainauksessa Dracula yhdistetään historialliseen, oikeaan Dracul(e)aan:

He must, indeed, have been that Voivode Dracula who won his name against the Turk, over the great river on the very frontier of Turkey-land. If it be so, then was he no common man; for in that time, and for centuries after, he was spoken of as the cleverest and the most cunning, as well as the bravest of the sons of the “land beyond the forest. That mighty brain and that iron resolution went with him to his grave, and are even now arrayed against us.

(Stoker, 2011, 224)

Jos oletetaan, että teoksen tapahtumat sijoittuvat sen ilmestymisvuoteen 1897, tämä tekisi Draculasta vähän alle 470-vuotiaan, noin 420 vuotta todellista esikuvaansa vanhemman. Odottamisen jälkeen Dracula lähtee yhtäkkiä Lontooseen metsästämään ja tekemään enemmän vampyyreja omia tarkoituksiaan varten. Lukija ei koskaan saa tietää, miksi Dracula tahtoo toimia näin juuri 1900-luvun kynnyksellä.

Joka tapauksessa Draculan ikä on lähes kuuden ihmisiän mittainen, jos oletetaan ihmisen eliniän olevan noin 80 vuotta. Toki keskiajalla ihmisen keskimääräinen elinikä oli lyhyempi, mutta siitä huolimatta fiktionaalisen kreivi Draculan elinikä on ihmiselle täysin käsittämätön. Tämä tekee Draculasta hyvin ihmisen ylittävän jo pelkän ikänsä vuoksi. Mary Hallab (2009, 6) on tutkinut vampyyreja myös tästä suhteesta. Hänen mukaansa vampyyrit ovat ajan ulkopuolella tietyllä tapaa, koska he eivät kuole, ellei heitä tapeta. Mikään sairaus tai vanhuus ei aiheuta heille minkäänlaisia ongelmia.

Elämä ajallisuuden ulkopuolella tai siitä riippumatta on Draculalle ja vampyyreille normaalia mutta tietenkin ihmisille mahdotonta: ihmiset vanhenevat ja kuolevat. Dracula sen sijaan pystyy nuorentumaan, mikä häiritsee tätä ontologista poikkeamaa erityisesti vielä lisää. Nuorentuminen on ihmiselle ja lähes kaikelle elolliselle mahdotonta. Toki maapallolla on yksi biologisesti kuolemattomaksi määritelty laji: *Turritopsis Dohrnii* -meduusa, joka pystyy aloittamaan elämänsä alusta palaamalla takaisin elämänsä alkuvaiheisiin (Lisenkova ym., 2017). Kuitenkin meduusa on yhtä lailla ihmisen ylittävä tai jopa (tavanomaisen) elollisen ylittävä kuten fiktionaaliset vampyyritkin. Alla olevassa lainauksessa Mina kertoo, kuinka hän ja Jonathan kohtaavat Draculan sattumalta Lontoossa. Jonathan alkaa tuijottaa miestä kauhuissaan ja kertoo Minalle kyseessä olevan Kreivi Draculan, mutta nuorentuneena.

[H]e gazed at a tall, thin man, with a beaky nose and black moustache and pointed beard, who was also observing the pretty girl. - - His face was not a good face; it was hard, and cruel, and sensual, and his big white teeth, that looked all the whiter because his lips were so red, were pointed like an animal's. - - "I believe it is the Count, but he has grown young".

(Stoker, 2011, 213)

Dracula on kohtauksessa liian kiinnostunut toisen nuoren naisen tarkkailusta, luultavasti ravintonäkökulmasta, jotta huomaisi häntä tarkkailevat Minan ja Jonathanin. Draculan aiemmin kuvatut valkoiset hiukset ja parta ovat muuttuneet mustiksi, mutta kasvot ovat edelleen julmat ja myös aistilliset. Hampaat ovat edelleen petomaiset ja huulet punaiset. Hahmo on hyvin tunnistettavissa jo ennen Jonathanin kauhunsekaista huudahdusta.

Dracula kykenee liikkumaan eläinhahmojensa lisäksi myös kuunsäteinä tai pölynä (*elemental dust*). Vampyyrina Lucy palaa takaisin omaan kryptassa olevaan arkkuunsa eräänlaisena usvana, ja myöhemmin sama kyky luetellaan myös Draculan kyvyksi. Professori van Helsing yhdistää tämän kuunsäteinä tai jonkinlaisena pölynä liikkumisen Draculan ja vampyyrien ominaisuudeksi:

He come on moonlight rays as elemental dust—as again Jonathan saw those sister in the castle of Dracula. He become so small—we ourselves saw Miss Lucy, ere she was at peace, slip through a hair-breadth space at the tomb door. He can, when once he find his way, come out from anything or into anything, no matter how close it be bound or even fused up with fire—

solder you call it. He can see in the dark—no small power this, in a world which is one half shut from the light.

(Stoker, 2011, 223)

Draculan linnassa asuu kolme vampyyrinaista, ja he tulevat Jonathanin luo kuunsäteinä antaen viitteitä siitä, että Dracula kykenee samaan. Dracula estää vampyyrinaisia hyökkäämästä Jonathanin kimppuun, ja näiden kolmen vampyyrinaisen pariin palataan vasta romaanin loppupuolella, kun kirjan ihmishahmot tappavat heidät. Myöhemmin professori van Helsing kertoo, että myös Dracula kykenee liikkumaan mahdottoman pienestä kolosta esimerkiksi arkkuun tai ikkunanraosta taloon sisälle. Vampyyri ei ilmeisesti avaa arkunkanttaan, vaan livahtaa unilleen materialisoitumalla jollain tapaa sen lävitse, mistä hyvänsä pikkuriikkisestä raosta.

Dracula voi myös kontrolloida ihmisen mieltä jonkin verran. Hän kykenee esimerkiksi kutsumaan Lucy Westenran purtavaksi avonaisen ikkunan luo ja houkuttelemaan mielisairaalassa potilaana olevan Renfieldin Lontoon kryptansa ovelle. Tämä on hyvin ihmisen ylittävää, koska ihminen tarvitsee puhumiseen sanoja, eikä kuulijan siitä huolimatta ole pakko totella. Kun Renfield karkaa mielisairaalan naapurissa sijaitsevan Draculan ostaman talon pihalla olevan kappelin ovelle, tohtori Seward kuvailee tilannetta päiväkirjassaan seuraavasti:

I could see Renfield's figure just disappearing behind the angle of the house, so I ran after him. On the far side of the house I found him pressed close against the old iron-bound oak door of the chapel. He was talking, apparently to someone...

I heard him say:—

'I am here to do Your bidding, Master. - - I have worshipped You long and afar off. Now that You are near, I await Your commands, and You will not pass me by, will You, dear Master, in Your distribution of good things?'

(Stoker, 2011, 97)

Renfield selvästi tunnistaa Draculan vaikutuksen ja tietää sen perusteella, missä Dracula on. Hän yrittää myös jollain tapaa päästä osalliseksi Draculan aiheuttamaan kaaokseen. Renfield pyrkii siis palvomaan Draculaa ja täten saamaan myös oman osinkonsa tämän voitosta, vaikka suoraan ei käy ilmi, mitä Renfield toivoo saavansa. Ehkä ikuisen elämän vampyyrina. Draculan ihmisen ylittävä vaikutus kohtelee Renfieldiä kuin räsynukkeä, tai

ehkä Renfield on kiinnostunut Draculasta siksi, että hän kuvittelee itse voivansa elää pidempään syömällä muita eläviä olentoja, kuten aikaisemmin todettiin. Renfieldille Dracula on jonkinlainen messias, joka todistaa Renfieldin olevan oikeassa teorioineen.

Dracula vaikuttaa myös erityisesti Lucyyn ja kutsuu tämän ikkunaan, koska ei voi tulla kutsumatta talon sisälle. Vampyyrien ihmisen ylittäviä heikkouksia käsittelen myöhemmin, ja se, että vampyyri ei voi tulla sisälle ilman kutsua, kuuluu niihin. Alla on lainaus Lucyn päiväkirjasta, jossa hän kirjoittaa heränneensä ääneen ikkunalla. Mennessään katsomaan Lucy kertoo ensin kuulevansa suden ulvovan pihallaan. Avatessaan ikkunan hän näkee ison lepakon, jonka siivet ikkunaan osuessaan ovat aiheuttaneet ääntä.

I was waked by the flapping at the window, which had begun after the sleep-walking on the cliff at Whitby - -Then outside in the shrubbery I heard a sort of howl like a dog's, but more fierce and deeper. I went to the window and looked out, but could see nothing, except a big bat, which had evidently been buffeting its wings against the window.

Stoker, 2011, 179

Dracula esiintyy kohtauksessa ensin suden hahmossa mutta muuntautuu lopulta lepakoksi. Lucy tunnistaa lepakon aiheuttaman äänen samaksi, joka on alkanut sen jälkeen, kun Dracula puri häntä ensimmäistä kertaa Whitbyssä. Tämän jälkeen Dracula puree Lucyä viimeisen kerran, ja tämä kuolee aamulla verenhukkaan. Tämän jälkeen Lucy muuttuu lopullisesti vampyyriksi. Ihmisen ylittävyys tulee siis hyvin esiin erityisesti mielen kontrolloinnissa, vaikka se näkyikin selvimmin Renfieldin tapauksessa.

2. Dracula ihmisen ylittävänä hahmona: B

Dracula pystyy käskemään tavallisia susia mielensä mukaan, ja villit sudet ovat hänelle kuten kotikoiria (tai kesysusia, *canis lupus familiaris* kirjaimellisesti). Sudet ovat selvästi enemmän Draculan kontrollissa kuin ihmisten mielet, joilla saattaa olla esimerkiksi jonkinlaista heikkoa tahtoa vastustaa Draculan kontrolloivyrityksiä. Esimerkiksi Lucy yrittää pysyä väkisin hereillä, jotta Dracula ei voi kutsua häntä transsissa ikkunaan. Dracula pitää susista(an) ja kutsuu niitä yön lapsiksi, joiden ulvonta on musiikkia: oheisesta lainauksesta on tullut koko kirjaa ja hahmoa määrittävä lausahdus.

There seemed a strange stillness over everything; but as I listened I heard, as if from down below in the valley, the howling of many wolves. The Count's eyes gleamed and he said: "Listen to them, the children of the night. What music they make! Seeing, I supposed, some expression in my face strange to him, he added: "Ah, sir, you dwellers in the city cannot enter into the feelings of the hunter.

(Stoker, 2011, 24)

Susien ihailu ja niiden ulvonnin kauneuden arvostaminen eivät sinänsä tee Draculasta vielä inhimillisen ylittävää, mutta susien käskeminen tai niiksi muuttuminen menee tälle alueelle helposti. Dracula myös jaottelee itsensä metsästäjiin ja Jonathanin (kokemattomiin) kaupunkilaisiin, ja dikotomian periaattein Jonathan päätyy myös "saaliseläimen" lokeroon. Dracula todellakin on vampyyrina metsästäjä ja ihmiset vampyyreille saaliita, mutta tähän keskityin jo aiemmin.

Seuraavassa lainauksessa Jonathan Harker matkallaan Draculan linnaan joutuu vaunuissaan susien piirittämäksi, kunnes ajuri käskee sudet sivuun kädenliikkeellä. Ajuri myös sanoo susille jotakin, mutta sitä ei tekstissä kuvailla muuten kuin käskynä. Myöhemmin paljastuu, että ajuri on Dracula itse.

I heard his voice raised in a tone of imperious command, and looking towards the sound, saw him stand in the roadway. darkness. As he swept his long arms, as though brushing aside some impalpable obstacle, the wolves fell back and back further still.

(Stoker, 2011, 28)

Kuten lainauksesta käy ilmi, Dracula komentaa sutensa sivuun kuin ihminen komentaisi koiriaan. Ihminen on tietysti kesyttänyt koiran sudesta, mutta Draculalle tavalliset koirat ilmeisesti eivät riitä, vaan Dracula tahtoo nelijalkaisten avustajiensa olevan nimenomaan susia. Donna Harawayn käsittein voitaisiin ehkä puhua kumppanuuslajista (Haraway, 2005, 301). Kumppanuuslaji on mikä hyvänsä kahden tai useamman lajin muodostama kumppanuussuhde, jossa kumpikin hyötyy ja antaa toiselle uudenlaisia mahdollisuuksia (Haraway, 2005, 301– 307). Alla olevassa lainauksessa Haraway jatkaa kumppanuuslajien määritelmää ja siihen liittyvää tilanjakamisen etiikkaa.

Companion species take shape in interaction. The more than change; they co-constitute each other, at least partly. That's the nature of this cat's cradle game. And the ontology of companion species makes room for odd bedfellows - machines; molecules; scientists; hunter-gatherers;... and randy bitches of all breeds, genders, and species.

(Haraway, 2005, 307)

Yleensä Donna Haraway puhuu kumppanuuslajeista ihmisten ja koirien välillä mutta on myöhemmässä ajattelussaan laajentanut kumppanuuslajin määritelmää hieman toimijaverkkoteorian suuntaan (Haraway, 2005, 307). Jos koirat ovat ihmisille kumppanuuslaji, niin sudet ja vampyyrit ovat toisilleen kumppanuuslajeja. Dracula hyötyy siitä, että sudet vartioivat hänen linnaansa, ja vastavuoroisesti sudet saavat syödä linnanpihalle eksyneet ihmiset.

Dracula ilmeisesti kaappaa lähikylästä sylilapsen ja syöttää sen kolmelle linnassaan asuvalle vampyyrinaiselle. Hieman myöhemmin, Jonathanin todistaessa ikkunasta, hän kutsuu sutensa syömään paikalle saapuneen lapsen äidin. Sekä vampyyrit että sudet siis saalistavat ihmisiä ruuakseen teoksen maailmassa.

Somewhere high overhead, probably on the tower, I heard the voice of the Count calling in his harsh, metallic whisper. His call seemed to be answered from far and wide by the howling of wolves. Before many minutes had passed a pack of them poured, like a pent-up dam when liberated, through the wide entrance into the courtyard.

There was no cry from the woman, and the howling of the wolves was but short. Before long they streamed away singly, licking their lips. I could not pity her, for I knew now what had become of her child, and she was better dead.

(Stoker, 2011, 45–46)

Dracula kutsu susiaan “metallisella kuiskauksella”, johon sudet vastaavat ulvomalla ja tulemalla linnanpihalle. Ihmisen ylittävyys on siis suoraan jo äänessä itsessään, sillä ihmisääntä on hyvin harvoin kuvattu metalliseksi, vaikka raaka (*harsh*) ääni onkin mahdollinen. Nykylukijassa metallinen ääni voitaisiin rinnastaa jollain tapaa esimerkiksi robottiin tai koneeseen, mikä lisää Draculan ihmisen ylittäviä ominaisuuksia nykylukijalle.

Epäkuolleena olentona Dracula nukkuu omassa arkussaan eräänlaisessa horrostilassa päivisin ja saalistaa veren perässä ihmisiä öisin. Dracula kykenee näkemään pimeässä, ja mikään muu pimeässä mahdollisesti vaaniva (kuten sudet) eivät uhkaa häntä. Ihmiselle tämä on omituista ja pelottavaa, koska ihminen on päivän olento. Ihmisen ylittävyys jatkuu Draculan hahmossa siis lähes kaikkiin tämän ominaisuuksiin; ihmisen ylittävyys ja ihmisestä poikkeavuus on koko hahmon läpäisevä teema.

Yksi tärkeimmistä ihmisen ylittävistä asioista Draculan ja ihmisten välillä on Draculan kuolemattomuus. Hän on sekä kuolematon että jo-kuollut, mutta lisäksi hän kuolee uudelleen kirjan lopussa. Elollisten kahtiajaottelun vastustaminen on vampyyrien tärkeimpiä ihmisen ylittäviä ominaisuuksia (esim. Hallab, 2009). Alla olevassa katkelmassa Jonathan Harker löytää Draculan arkustaan tutkiessaan tämän linnaa.

There, in one of the great boxes, of which there were fifty in all, on a pile of newly dug earth, lay the Count! He was either dead or asleep, I could not say which—for the eyes were open and stony, but without the glassiness of death—and the cheeks had the warmth of life through all their pallor, and the lips were as red as ever. But there was no sign of movement, no pulse, no breath, no beating of the heart. I bent over him, and tried to find any sign of life, but in vain.

(Stoker, 2011, 48)

Dracula kuvataan olevan joko “kuollut tai unessa”, mutta silmät ovat auki ja posket lämpimät. Hetkeä myöhemmin käy ilmi, että Dracula on jonkin verran tietoinen horroksestaan huolimatta: “I thought he might have the keys on him, but when I went to search I saw the dead eyes, and in them, dead though they were, such a look of hate, though unconscious of me or my presence...” (Stoker, 2011, 48). Kuitenkaan Dracula ei kykene liikkumaan, vaan joutuu kommunikoimaan pelkästään murhaavalla katseella.

Useista ihmisen ylittävistä ominaisuuksistaan huolimatta Dracula ei pysty ihan mihin tahansa. Häntä koskevat rajoitteet, jotka ovat tavallaan ihmisen ylittävän negaatioita. Dracula ei siis pysty asioihin, joihin tavallinen ihminen kykenisi. Esimerkiksi Dracula ei voi tulla kenenkään taloon ilman, että hänet kutsutaan ensin kynnyksen yli. Alla olevassa lainauksessa professori Van Helsing luettelee asioita, joihin vampyyrit eivät pysty tai jotka häiritsevät heitä.

He can do all these things, yet he is not free... He may not enter anywhere at the first, unless there be someone of the household who bid him to come; though afterwards he can come as he please. His power ceases... at the coming of the day. ... Then there are things which so afflict him that he has no power, as the garlic that we know of, and as for things sacred, as this symbol, my crucifix... The branch of wild rose on his coffin keep him that he move not from it; a sacred bullet fired into the coffin kill him so that he be true dead; and as for the stake through him, we know already of its peace; or the cut-off head that giveth rest.

(Stoker, 2011, 223–224)

Ihmisille täysin harmiton ja ruoka-aineena käytetty valkosipuli on vampyyreille häiritsevää ja toimintaa lamaavaa. Esimerkiksi Dracula ei kykene puremaan Lucya, koska tällä on valkosipulinkukkaseppele kaulassaan yön aikana (Stoker, 2011, 149). Valkosipuli on itäisen Euroopan kansanperinteessä kasvi, joka karkottaa kaikkea pahaa (esim. Hallab, 2009 ja Beresford, 2008). Tämä on yhdistetty kirjan maailmassa tapahtumiin niin, että esimerkiksi tullessaan Unkariin Draculan perässä kirjan päähenkilöt saavat ruokaansa matkan varrella enemmän valkosipulia (Stoker, 2011, 335). Kirjan alussa majatalonemäntä antaa Jonathanille krusifiksin (Stoker, 2011, 9), joka suojelee häntä jonkin verran Draculan linnassa. Jonathan tekee vahingossa ihoonsa pienen haavan ajaessaan partaansa, mikä tietysti saa Draculan vampyyrinvaistot hetkessä hereille. Kuitenkin Dracula “palautuu” tilanteesta nopeasti, koska koskettaa krusifiksia yrittäessään hyökätä Jonathanin kurkkuun kiinni.

When the Count saw my face, his eyes blazed with a sort of demoniac fury, and he suddenly made a grab at my throat. I drew away, and his hand touched the string of beads which held the crucifix. It made an instant change in him, for the fury passed so quickly that I could hardly believe that it was ever there.

(Stoker, 2011, 28)

Se, että vampyyri ei voi astua kynnyksen yli kutsumatta, on ihmisille ehkä jollain tapaa hankala käsittää. Toki on epäkohteliasta mennä jonkun kotiin kutsumatta, mutta ihmiselle se kutsun puute ei ole mikään ylitsepääsemätön este. Sinänsä pieni asia johtaa siihen, että Dracula joutuu houkuttelemaan esimerkiksi Lucyn ikkunaan purtavaksi, koska ei voi tulla taloon sisälle.

Villiruusu voidaan yhdistää kristinuskon Mariaan, koska se on yksi käytetyimmistä Marian symboleista taiteessa (Apostolos-Cappadona, 2020, 62). Kristinuskossa pyhät esineet, kuten krusifiksi, estävät myös vampyyria tulemasta lähelle, ja tämän takia villiruusukin voi toimia vampyyria häiritsevästi. Tämä on sinänsä ehkä hieman epäloogista, koska jos vampyyriksi muututaan eikä synnytä, vampyyreja on ollut hypoteettisesti yhtä kauan kuin vampyyrien ruokaa, ihmisiä. Kristinusko sen sijaan on ollut olemassa vasta pari tuhatta vuotta. Syytä siihen, miksi vampyyrit yhtäkkiä alkaisivat pelätä ristejä, ei selitetä. Kuitenkin teoksen myöhäisviktorianainen maailma on vahvasti kristillinen, jolloin ongelma "selittyy" sillä. Samassa lainauksessa mainitaan myös, että Dracula ei voi viettää päiväänsä horroksessa muualla kuin omassa haudassaan tai muuten (kristillisessä mielessä) pahantekijän haudassa. Tällaiseksi sopii esimerkiksi itsemurhan tehneen miehen hauta Whitbyssä. Tämän takia Dracula tuokin kristillisenä pahantekijänä oman hautansa maata mukanaan Englantiin, ja näitä arkkuja tai "laatikoita" (*boxes*) etsitään myöhemmin kirjassa. Tämä tehdään siksi, että Dracula ei voisi nukkua niissä ja pako takaisin Unkariin olisi järkevin toimintavaihtoehto.

IV Vampyyrin valtapiiri

1. Dracula ja transhumanismi

Draculan aiemmin mainittu säätilan kontrolloinnin kyky vaikuttaisi posthumanistisesti orientoituneelle lukijalle jopa transhumanistiselta ajatukselta eli joltakin, mikä olisi periaatteessa mahdollista tekniikan kehittyessä. Transhumanismi on posthumanismin “sisarajatus”, jonka ydin on siinä, että ihmistä esimerkiksi kyberneettisesti “paranneltaessa” nykyinen ilmastonmuutos kyettäisiin jollain tapaa estämään tai pysäyttämään.

Transhumanismille on ominaista siis vahva tiedeusko ja jopa sokea luotto siihen, että sen avulla voidaan ratkaista kaikki. Esimerkkejä näistä ratkaistaviksi esitetyistä asioista ovat ihmisten vanheneminen, lisääntyminen ja sairauksien poistaminen tai vähentäminen. Kuitenkin transhumanismia on syytetty ihmiskeskeisyydestä ja siitä, että kaikessa teknologialuotossaan se on kuitenkin perinteisen humanismin jatke. (Esim. Raipola, 2014, 40.)

Draculan tapauksessa transhumanismi on kiinnostavaa siksi, että hän vampyyrina kykenee moniin nykyisessä transhumanismissa haaveilluista asioista. Esimerkiksi hän kykenee nuorentumaan tai kontrolloimaan säätä sekä elämään ikuisesti, mutta ei kuitenkaan ole (enää) transhumanismi-sanassakin esiintyvä ihminen. Siksi nämä kyvyt voisi lukea enemmänkin äärimmäiseen ihmisen ylittävyyteen kuin suoraan transhumanismiin. Kuitenkin transhumanismiin kuuluu tietynlainen ihmisen ylittävyys, muutos “tavallisesta” ihmisestä kohti jotakin uutta (esim. Raipola, 2014, 40). Tällöin Dracula sopisi transhumanistiseksi hahmoksi vallan hyvin, koska Dracula on ollut teoksen maailmassa kauan sitten tavallinen ihminen mutta muuttunut myöhemmin vampyyriksi.

Dracula ei myöskään tarvitse ravintoa tai vettä, mitkä ovat suurimman osan elollisen olemassaolon peruskiviä. Sen sijaan Dracula, kuten kaikki vampyyrit, juo verta ja saa siitä kaiken tarvitsemansa energian. Veri ravintona ei sinänsä ole uusi asia, syödäänhän monissa ihmiskulttuureissakin veriruokia. Sen lisäksi myös hyttyset ja punkit käyttävät verta ravintona. Kuitenkin vampyyri luottaa pelkkään vereen ravintona, ja veren pitää suurimmassa

osassa vampyyrikirjallisuutta olla nimenomaan ihmisen. Alla olevassa lainauksessa Jonathan Harker kuvaa Draculan ulkomuotoa sen jälkeen, kun tämä on juonut verta ja on päivällä horroksessa arkussaan.

There lay the Count, but looking as if his youth had been half-renewed, for the white hair and moustache were changed to dark iron-grey; the cheeks were fuller, and the white skin seemed ruby-red underneath; the mouth was redder than ever, for on the lips were gouts of fresh blood, which trickled from the corners of the mouth and ran over the chin and neck. Even the deep, burning eyes seemed set amongst swollen flesh, for the lids and pouches underneath were bloated. It seemed as if the whole awful creature were simply gorged with blood;* he lay like a filthy leech, exhausted with his repletion.

(Stoker, 2011, 51)

Draculaa kuvataan ihmishahmoisuudestaan huolimatta turpeaksi ja turvonneeksi olennoiksi sekä iilimadoksi. Hänen ihmisyyteensä kielletään täysin ja jotakin hirviömaista rakennetaan tilalle. Ihmishahmoisuuskin puretaan kielen tasolla, ja jonkinlainen vertaimevä loiseläjä ottaa sen paikan. Kuitenkin Draculan hahmo on ihmisen muodossa, vaikkakin vääristyneenä. Nuorentuminen on alkanut, sillä aiemmin valkoiset hiukset ja viikset ovat muuttuneet raudanharmaiksi eivätkä posket ole enää niin ohuet kuin vanhalla ihmisellä.

Veren merkitys transhumanistisesti on kiinnostava, sillä kirjan julkaisuajankohtana esimerkiksi kirjassa useasti suoritettu operaatio verensiirto vaikutti sen ajan lukijoista, tai ainakin suurimmasta osasta lukijoita, silkalta tulevaisuusutopialta, vaikka verensiirto olikin periaatteessa keksitty jo 1600-luvulla (Learoyd, 2012). Vasta ensimmäisen maailmansodan aikaan operaatiosta tuli yleisempi ja ennen kaikkea turvallisempi (Learoyd, 2012). Veriryhmät löydettiin vuonna 1901 (Learoyd, 2012) eli neljä vuotta *Draculan* julkaisemisen jälkeen. Dracula pystyy omanlaiseensa verensiirtoon juomalla sitä, kun taas professori Van Helsing pystyy siihen tieteen avulla. Alla olevassa lainauksessa professori Van Helsing ja tohtori Seward löytävät Lucyn, joka on kuolemaisillaan verenhukkaan Draculan vierailtua tämän luona yön aikana. Van Helsing suorittaa toimenpiteen, ja tohtori Seward toimii verenluovuttajana.

‘My God!’ he said: ‘this is dreadful. There is no time to be lost. She will die for sheer want of blood to keep the heart’s action as it should be. There must be a transfusion of blood at once.

Is it you or me?’

‘I am younger and stronger, Professor. It must be me.’

‘Then get ready at once. I will bring up my bag. I am prepared.’

(Stoker, 2011, 114)

Vaikka Lucylle tehdään kolme onnistunutta verensiirtoa, hän ei siltikään selviä Draculan jatkuvista vierailuista, vaan kuolee ja muuttuu vampyyriksi. Verensiirtojen onnistuminen kolmesti peräjälkeen ilman komplikaatioita on *Draculan* tieteisromaaninainen elementti. Sen julkaisuajankohtaan nähden on epätodennäköistä, että Lucylle annettaisiin kolmen ei-sukua olevan ihmisen verta, ja maagisesti kaikkien veriryhmät sopisivat yhteen. Vääräntyyppinen veri aiheuttaa saajalleen esimerkiksi hengenvaarallisia verihyytymiä (Learoyd, 2012).

Veriryhmän sijaan Van Helsing tahtoo antaa “nuoremman ja vahvemman” Sewardin verta Lucylle, mikä todistaa, ettei hän tiedä veriryhmistä, vaikka tietysti tämä käy ilmi myös veriryhmien keksimisen ajankohtaa ja kirjan julkaisuajankohtaa vertailemalla.

Draculaa ei kuvata juomassa verta, mutta hän pakottaa Mina Murrayn juomaan omaansa, jotta tästäkin tulisi vampyyri, ja tilanteessa on erittäin eroottinen lataus (Stoker, 2011, 268). Kuitenkin vampyyrien ja erityisesti verenjuonnin erotiikkaa on tutkittu niin paljon (esim. Luckhurst, 2011 ja Hallab, 2009), että keskityn tässä ainoastaan tilanteen ihmisen ylittävään ominaisuuteen. Dracula itse kertoo Minalle, että juottaa tälle omaa vertaan siksi, että voisi tulevaisuudessa kontrolloida tämän mieltä ja käskeä tämän esimerkiksi tulemaan luokseen ajatuksen voimalla. (Stoker, 2011, 268.) Ihmisen ylittävyys on läsnä suoraan vampyyrin veressä: ihmisen veri on Draculalle ruokaa mutta Draculan oma veri voi tehdä ihmisestä vampyyrin, joka on vieläpä ajatuksen voimalla kontrolloitavissa. Draculan transhumanismi on kirjaimellista. Hän on ollut ihminen mutta on muuttunut sitten joksikin muuksi, jonka olemus ja kyvyt ylittävät ihmisen monin tavoin.

Mary Hallab kirjoittaa, että vampyyrikirjallisuus ja vampyyrihahmot yleisemmin esimerkiksi kansanperinteessä ovat suosittuja osittain siksi, että vampyyrit kieltävät kuoleman ja tarjoavat eräänlaisen suoran vastalauseen sille, että kaiken elollisen tulee kuolla. Kuoleminen ja kuolema ovat elollisen ominaisuuksia, mutta Draculaa se ei koske.

Vampire lore and literature offer a chance to explore and deal with— accept or deny— the inevitable horror of decay and death that nature imposes. The vampire stands for the impossible “what if ”: “What if I do not have to die?” “What if natural law— or God’s law— can be broken?”

(Hallab, 2009, 49)

Vampyyrin ruumis on kuollut (ainakin teoriassa), mutta siitä huolimatta se voi kulkea elävien tapaan ja elävien keskuudessa. Näin vampyyrihahmot myös rakentavat uskoa siihen, että kuolemakin voitaisiin ehkä jossain kohtaa perua tai sitä voitaisiin viivästyttää (Hallab, 2009, 49), mikä sivuaa transhumanismin ajatuksia.

Transhumanistinen yhteys voidaan luoda myös toisin posthumanistisen nykylukijan mielikuvissa: Draculan arkku on eräänlainen transformaatiokotelo tai kryoarkku, jossa nukkuessaan Dracula kykenee uhmaamaan aikaa ja siirtymään tulevaisuuteen. Draculalle itselleen 1800-luvun loppupuoli oli joskus, ihmisenä, kaukaista tulevaisuutta. Kuitenkin vampyyrina hän kykenee siirtymään sinne, kun kuolema ei tule tielle. Alla olevassa lainauksessa, teoksen lähes lopussa, ihmishahmot löytävät Draculan haudan.

There was one great tomb more lordly than all the rest; huge it was, and nobly proportioned.
On it was but one word,

DRACULA

This then was the Un-Dead home of the King-Vampire, to whom so many more were due.

(Stoker, 2011, 344)

Draculan ajallisuuden uhmaaminen tulee esiin suoraan tämän hautakivessä: siinä ei lue muuta kuin tämän sukunimi. Draculan ei tarvitse merkitä kuolinvuottaan eikä syntymävuottaan, sillä hän on tavallaan ikuinen. Transhumanistisesti ajateltuna hautakiven merkitys kulttuurisesti voidaan poistaa, jos esimerkiksi ihminen voisi elää halutessaan ikuisesti. Dracula on normaalille ihmiselle käsittämätön, koska hän on jo ylittänyt tämän mahdollisesti transhumanistisen ajatuksen: sen sijaan, että ajateltaisiin “entä jos”, nämä josajatukset ovat hänen osaltaan jo totta.

2. *Dracula* ja antroposeeni

Dracula voi aikaisemmissa luvuissa mainituista syistä kertoa nykylukijalle paljonkin siitä, minkälainen on vampyyrien ja *Draculan* suhde esimerkiksi tarkasteltaessa nykyajan ongelmia. Lajismi, ihmisen ylittävyys ja transhumanismia sivuava vampyyrin ontologia kohtaavat nykylukijan ajatuksissa esimerkiksi antroposeenin. Tämä aikakausi, jolloin ihmisen vaikutus läpäisee esimerkiksi maaperän kerrokset ja vaikuttaa joka puolella maailmaa, tuo mukanaan myös paljon uusia ongelmia (esim. Lummaa & Rojola ym., 2014). Alla olevassa lainauksessa kuvataan tätä uutta aikakautta.

Hallinnastamme karannut ilmastonmuutos ja lajien massasukupuutto, jota monet biologit pitävät tällä hetkellä ihmiskunnan suurimpana... uhkana... Se on synnyttänyt uuden, yksinäisen ja kompleksisen aikakauden, antroposeenin, jossa ihmisen vaikutus maapalloon on suurempi kuin minkään muun voiman, samanaikaisesti kun olemme kykenemättömiä ratkaisemaan olemassaoloamme uhkaavia ongelmiamme. Tämä aika on saanut... arvioimaan uudelleen, keitä me ihmiset olemme, minkälainen asema ja suhteet meillä on muihin samaan aikaan maapallolla eläviin ja miten me noita kanssaeläjiämme kohtelemme.

(Kokkonen, 2014, 179–180)

Tämä tutkimus sijoittuu tähän Lummaan ja Rojolan tarkastelemaan “uudelleenarviointiin” tai “uudelleenmäärittelyyn” siitä, mikä on ihmisen paikka maailmassa ja millaiset suhteet ihmisellä on muihin olentoihin. *Draculan* maailmassa vampyyrien ja ihmisten suhteet ovat riitaiset ja sotkuiset, eikä yhteiselo ole mahdollista. Kuitenkin oikeassa maailmassa ihmisten suhteita muihin olentoihin ei ole pakotettu tämänkaltaiseen joko–tai-ajatteluun.

Kompositionismi on posthumanistinen, Bruno Latourin alun perin kehittämä ajatus, joka on ikään kuin posthumanismin feministinen jatke. Siinä painotetaan erityisesti tilan jakamisen mahdollisuutta ja molemminpuolista kunnioitusta ja nykyisen antroposeenin aiheuttamien ongelmien ratkaisua yhteistyön, tieteen ja välittämisen keinoin (Latour, 2010). Esimerkiksi kompositionismissa voidaan yhdistää tieteen keinot merten puhdistamiseen muoviroskasta ja feministinen tarve tehdä niin, jotta kaikilla maapallon olennoilla olisi elämää ylläpitävät ja kunnioittavat oltavat (esim. Haraway, 2005, 280).

Draculan lajistinen ajattelu ihmisiä kohtaan koetaan häiritsevänä, koska se paljastaa nykylukijalle tämän oman lajismien ja vallanhimon. Tätä ei välttämättä huomaa, mutta posthumanistisesti ja diffraktiivisesti ajateltuna ja luettuna näitä seikkoja on mahdollista

lähestyä ja käsitellä. Draculan toiminnan ihmismäisyys on posthumanistiselle lukijalle erityisen kammottavaa, koska vampyyrikreivin toiminta tuo esiin ihmislajin oman toiminnan varjopuolet.

V Lopuksi

Tämän tutkielman tarkoitus oli pyrkiä esittämään *Dracula* posthumanistisessa valossa ja tutkia näin syntyviä uudenlaisia tulokulmia tähän paljon tutkittuun klassikkoteokseen. Keskittymällä kreivi Draculan hahmoon ja lukemalla hahmoa diffraktiivisen linssin läpi paljastui muutamia, kenties yllättäviäkin yhteyksiä nykypäivän lukijan maailmaan. Näitä ovat esimerkiksi linkit transhumanismiin, lajismiin ja *ihmisen ylittävään*; kaikki kolme ovat tällä hetkellä kulttuurintutkimuksen uusinta tutkimuskärkeä. Posthumanistisesti ajateltuna kreivi Dracula voi olla nykylukijalle paljon muutakin kuin perinteinen antagonisti, rikas ja merkityksiä täynnä oleva hahmo, ehkä toisin kuin teoksen aikalaislukijoille.

Posthumanistisesti orientoitunut lukija on kiinnostunut ihmiskeskeisen ajattelutavan muokkaamisesta siten, että huomioon otettaisiin myös kaikki muutkin olennot, jotka jakavat tilansa ihmisen kanssa. Tilan jakaminen ja yhteiselo (*cohabitation*) ovatkin posthumanismin ydinajatuksia (esim. Lummaa & Rojola 2014 & Karkulehto ym., 2019). Diffraktiivisella luennalla voikin etsiä teoksesta avainkohtia, joiden avulla posthumanistinen tulkinta mahdollistuu. Esimerkiksi ihmisten ja vampyyrien suhteet yleisemmällä tasolla ovat teoksessa ristiriitaisia ja vastakkaisia: esimerkiksi vampyyriksi muuttumassa oleva vaimo on edelleen rakas, vaikka onkin potentiaalisesti vaarallinen. Posthumanistinen lukija saattaa alkaa pohtia kysymyksiä vampyyrien ja ihmisten suhteista toisiinsa, ja se on tämän tutkielman tarkoitus. Diffraktiivinen luenta nostaa esiin teoksen ihmiskeskeisyyden, joka ei siedä sitä, että ihmisiä pidetään ravinnonlähteinä. Lajistinen ajattelutapa on tässä luennassa tärkeä. Lajismia on esimerkiksi ajatus siitä, että ihminen saa syödä muita lajeja mutta muut lajit eivät saisi syödä ihmisiä (esim. Hyttinen & Lummaa 2020, 20).

Lajistisesti ajateltuna *Draculan* maailmassa muiden lajien syöminen on hyväksyttävää, kunhan syötäväksi tuleva ei ole ihminen. Vampyyrit käyttävät ihmisiä ravintona ja pyrkivät laajentamaan elinpiiriään ihmisen alueelle, esimerkiksi Lontoon kaupunkiin. Ihmiskeskeiseen, lajistiseen ajatteluun tämä ei sovi, ja niinpä vampyyrit on hävitettävä. Vampyyrit voi tavallaan nähdä teoksen maailmassa vieraslajina. Vieraslajit ovat mitä tahansa eliöitä, joita ei normaalisti esiinny tietyllä alueella, ja ilmestyessään sinne ne aiheuttavat häiriötä esimerkiksi kilpailemalla ravinnosta muiden, jo alueella esiintyvien ”kotoperäisten” lajien kanssa. Esimerkiksi ihmisten rinnalla eläviä rottia pidetään tuholaisina ja tautien levittäjinä, ja niiden kantaa pyritään rajoittamaan, koska ihmisten paikka ravintoketjun huipulla ei siedä kilpailevia lajeja. Tämä kilpailuasetelma ei myöskään rajoitu pelkästään

ravintoon vaan myös suoraan tilaan ja ajattelutapaan: ihmisen kuuluu olla keskiössä, ja kaikki tielle tulevat siirretään kauemmas. *Dracula* on teoksena myös siksi posthumanistisesti hyödyllinen, koska se antaa jonkinlaisen äänen ja helposti ymmärrettävän tietoisuuden sellaiselle elämälle, joka sotii ihmiskeskeistä maailmankuvaa vastaan: kreivi Draculaa vuorosanoineen on helpompi ymmärtää ja lähestyä kulttuurintutkimuksen keinoin kuin esimerkiksi malariaa kantavan hyttysen ääntelyä. Teos on kirjoitettu ihmisten näkökulmasta, mutta kuten aikaisemmin totesin, vampyyrihahmot ovat nykyään yleensä protagonisteja, jolloin nykylukijan on helppo valita kreivi Draculan “puoli” tarinassa.

Draculan lajistinen ajattelu ihmisiä kohtaan vertautuu ja tuo esiin monia vaiettuja totuuksia siitä, miten me ihmiset lajina kohtelemme maapallon muita elollisia. Ihmisen ylittävänä hahmona Dracula kykenee moniin transhumanismin eniten haaveilemista asioista, kuten kontrolloimaan säätä ja elämään potentiaalisesti ikuisesti. Ihmisen ylittävyys tuntuisi olevan Draculan ominaispiirre: ajoittain liskomaista liikkumista, lepakkona lentämistä ja kuunsäteinä kulkemista ei voi erottaa hahmosta itsestään. Zoomorfismin käsittein Draculan hahmo tuottaa uusia ja omituisia sekoitussuhteita ihmistä, sutta ja lepakkoa. Diffraaktiivinen häiriö on vielä syvemmällä Draculan olemuksessa, sillä käytännössä kaikki, mitä hän tekee, tuottaa häiriötä ja hämmennystä ihmisten keskuudessa.

Draculan toinen kuolema on tulla tuhotuksi auringonvalon toimesta, mutta meitä uhkaa erilainen, yhtä lailla kosmiset mittasuhteet saava tilanne, antroposeenin aikakausi ja siihen liittyvä ilmastonmuutos ja lajikato, joka vaarantaa ihmislajin tulevaisuuden. Jos jatkamme samalla tavalla kuin Dracula pyrkien vain hallitsemaan ja syömään tiellemme tulevat, voi meillekin käydä lajina hullusti. Siksi uutta posthumanistista tutkimusperinnettä hyödyntävät tutkimukset aiheista, joista luulisi olevan jo kaikki sanottu, voivat olla hedelmällistä ja hyödyllistä. Se voi parhaimmillaan kertoa meille jotakin, mitä emme tahtoisi tietää omasta itsestämme.

VI Lähteet

Adams, C. J. 2016. *The war on compassion*.

<https://web-s-ebshostcom.ezproxy.jyu.fi/ehost/detail/detail?vid=0&sid=44ed7f14-3f4f-4f10-8061-41844b9844a3%2540redis&bdata=JnNpdGU9ZWhvc3QtbGl2ZQ%253d%253d> (käyty 11.5.2023).

Apostolos-Cappadona, D. 2020. *A guide to Christian art*. London: T&T Clark.

<https://ebookcentral.proquest.com/lib/jyvaskyla-ebooks/reader.action?docID=6175346> (käyty 20.4.2020).

Asberg, C. & Braidotti, R., 2018. *A feminist companion to the posthumanities*. Springer.

<https://ebookcentral.proquest.com/lib/jyvaskyla-ebooks/detail.action?docID=5398386> (käyty 19.4.2023).

Beresford, M. 2008. *From demons to Dracula: The creation of the modern vampire myth*.

Reaktion. <https://ebookcentral.proquest.com/lib/jyvaskyla-ebooks/detail.action?docID=618743> (käyty 20.4.2023).

Hallab, M. Y. 2009. *Vampire god: The allure of the undead in Western culture*. SUNY Press.

<https://web-s-ebshost-com.ezproxy.jyu.fi/ehost/detail/detail?vid=0&sid=15de76c4-06a8-4937-89c5-4d86f758948c%40redis&bdata=JnNpdGU9ZWhvc3QtbGl2ZQ%3d%3d#AN=294655&db=e000xww> (käyty 20.4.2023).

Haraway, D. J. 2004. *The Haraway reader*. New York: Routledge.

Hyttinen, E., Lummaa, K., Kurikka, K., Laihin, M., Aholainen, K., Lehikoinen, E., Ääri, H., Rumbin, H.-R. 2020. *Sotkuiset maailmat: Posthumanistinen kirjallisuudentutkimus*. Jyväskylä: Nykykulttuuri. pp. 11-38

Karkulehto, S. & Koistinen, A. & Varis, E. 2019. *Reconfiguring human, nonhuman and posthuman in literature and culture*. Routledge.

<https://www-taylorfrancis-com.ezproxy.jyu.fi/books/oaedit/10.4324/9780429243042/reconfiguring-human-nonhuman-posthuman-literature-culturesanna-karkulehto-aino-kaisa-koistinen-essi-varis> (käyty 20.4.2023).

Kokkonen, T. 2014. Kun emme tiedä. Keskustelemassa ”meitä” uusiksi: lajienväliset esitykset ja esitystaiteen rooli ekokriisien aikakaudella. Teoksessa Lummaa, K., Rojola, L., Raipola J., Homanen, R., Sihvonen, J., Sarjala J., Teittinen, J., Kokkonen, T., Kurikka, K., Nivala, A., Salminen, A. & Kirkkopelto, E., 2014. *Posthumanismi*. Turku: Eetos. pp. 131-154

Kortekallio, K., Niskavaara, M., Ouramo, H., Raipola, J., Salmela, T., Tervonen, A. 2020. *Ehdotus ihmistä suhteellistavaksi sanastoksi*. *Avain* 17(4), pp. 82-95

<https://journal.fi/avain/article/view/100030/60137> (käyty 9.3.2023).

Lagus, N. 2020. *Vampyyriuden ja vampyyriksi muuttumisen queerista luonteesta Bram Stokerin Draculan naishahmojen analyysin kautta* kandidaatintutkinto, Jyväskylän yliopisto, Musiikin, taiteen ja kulttuurintutkimuksen laitos
<https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/69869?locale-attribute=fi> (käyty 11.4.2023).

Latour, B. 2010. An Attempt at a "Compositionist Manifesto". *New literary history*, 41(3), pp. 471-490. <https://muse-jhu-edu.ezproxy.jyu.fi/article/408295> (käyty 20.4.2023).

Latour, B. 2005. *Reassembling the social: An introduction to actor-network-theory*. Oxford: Oxford University Press.
<https://ebookcentral.proquest.com/lib/jyvaskylaebooks/reader.action?docID=422646> (käyty 24.3.2023).

Learoyd, P. 2012. The history of blood transfusion prior to the 20th century-part 2. *Transfusion medicine (Oxford, England)*, 22(6), 372-376.
 doi:10.1111/j.1365-3148.2012.01189.x
<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/23016954/> (käyty 3.4.2023).

Lisenkova, A., Grigorenko, A., Tyazhelova, T., Andreeva, T., Gusev, F., Manakhov, A., . . . Rogaev, E. 2017. Complete mitochondrial genome and evolutionary analysis of *Turritopsis dohrnii*, the "immortal" jellyfish with a reversible life-cycle. *Molecular phylogenetics and evolution*, 107, pp. 232-238. doi:10.1016/j.ympev.2016.11.007 (käyty 9.4.2023).

Lummaa, K., Rojola, L. Raipola J., Homanen, R., Sihvonen, J., Sarjala J., Teittinen, J., Kokkonen, T., Kurikka, K., Nivala, A., Salminen, A. & Kirkkopelto, E., 2014. *Posthumanismi*. Turku: Eetos. pp. 13-32

Raipola, J. 2014. Inhimilliset ja postinhimilliset tulevaisuudet. Teoksessa Lummaa, K., Rojola, L. Raipola J., Homanen, R., Sihvonen, J., Sarjala J., Teittinen, J., Kokkonen, T., Kurikka, K., Nivala, A., Salminen, A. & Kirkkopelto, E., 2014. *Posthumanismi*. Turku: Eetos. p. 35-56

Rojola, L. 2014. Hänen olivat täytetyt linnut. Teoksessa Lummaa, K., Rojola, L. Raipola J., Homanen, R., Sihvonen, J., Sarjala J., Teittinen, J., Kokkonen, T., Kurikka, K., Nivala, A., Salminen, A. & Kirkkopelto, E., 2014. *Posthumanismi*. Turku: Eetos. pp. 131-154

Simpson-Housley, P., & Davison, C. M. 1997. *Bram Stoker's Dracula: Sucking through the century, 1897-1997*. Dundurn Press.
<https://web-s-ebshost-com.ezproxy.jyu.fi/ehost/detail/detail?vid=0&sid=3015b8a4-ba2e-4e33-a741-345e3c9407a0%2540redis&bdata=JnNpdGU9ZWwhvc3QtbGl2ZQ%253d%253d>
 (käyty 20.4.2023).

Sollund, R. A. 2008. *Global Harms: Ecological Crime and Speciesism*. Nova Science Publishers, Incorporated.
<https://ebookcentral.proquest.com/lib/jyvaskyla-ebooks/reader.action?docID=3019868> käyty (19.4.2023).

Stoker, B., & Luckhurst, R. 2011. *Dracula* Oxford: The Floating Press
https://web-p-ebshostcom.ezproxy.jyu.fi/ehost/ebookviewer/ebook/ZTAwMHh3d19fMzgxMDM4X19BTg2?sid=d0e90672-7ecb-49a7-b6b8-92e40467d242@redis&vid=0&format=EB&lpid=lp_v&rid=0 (käyty 3.4.2023).

Teodorescu, C., Szemkovics, L. S. & Radu, R. 2018. *FROM VLAD ŢEPEŞ - WALLACHIAN RULER - TO DRACULA CONCLUSIVE DOCUMENTS REGARDING HIS NAME AND "FAME"*. *Quaestus (Timișoara)*, 12, pp. 55-68. (käyty 9.4.2023).

Ääri, H. 2020. ”Pidättekö broilerinmaksasta?” Kananpoikasten kalmot ja niiden osat motiivina Mikko Rimmisen Nenäpäivässä (2010) ja Kari Hotakaisen Klassikossa (1997). Teoksessa Hyttinen, E., Lummaa, K., Kurikka, K., Laihinen, M., Aholainen, K., Lehikoinen, E., Ääri, H., Rumbin, H.-R. *Sotkuiset maailmat: Posthumanistinen kirjallisuudentutkimus*. Jyväskylä: Nykykulttuuri. pp. 257-297